

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Yksityishenkilön velkajärjestely ja lakimuutos elinkeinonharjoittajista

Pulkinen, Laura

2016 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Yksityishenkilön velkajärjestely ja lakimuutos elinkeinonharjoittajista

Laura Pulkkinen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2016

Laura Pulkkinen

Yksityishenkilön velkajärjestely ja lakimuutos elinkeinonharjoittajista

Vuosi 2016 Sivumäärä 64

Yksityishenkilön velkajärjestely on yksi neljästä insolvenssimenettelystä, jotka ovat käytössä suomalaisessa yhteiskunnassa. Insolvenssi- eli maksukyvyttömyysmenettelyt on kehitetty ratkaisemaan velkaongelmia. Velkajärjestely voidaan myöntää velkaantuneelle yksityishenkilölle. Menettelyssä velalliselle vahvistetaan maksuohjelma. Suoritettuaan maksuohjelman mukaiset saatavat velkojilleen velallinen on vapaa veloistaan. Menettely on ollut aikaisemmin nimensä mukaisesti mahdollinen vain yksityishenkilöille. Yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuun lakiin tehtiin kuitenkin merkittävä muutos vuoden 2015 alusta lähtien. Menettelyn kohderyhmää muutettiin siten, että menettelyyn voivat yksityishenkilöiden lisäksi hakeutua nykyisin myös yrittäjät.

Opinnäytetyöni käsittelee aluksi insolvenssioikeuden perustaa ja sen kansainvälisiä käytäntöjä. Tämän jälkeen on esitelty velkajärjestelymenettely vaiheittain. Velkajärjestelyn vaikutuksia ja merkitystä velalliselle on myös käyty läpi esittelemällä elinkeinonharjoittajia koskevia muutoksia ja aiempia tutkimustuloksia velkajärjestelyn jälkeisestä elämästä. Lopuksi olen pohtinut lakimuutoksen onnistuneisuutta verrattuna sille asetettuihin tavoitteisiin. Muutos entiseen on elinkeinotoimintaa harjoittaville suuri, sillä se mahdollistaa heille uuden vaihtoehdon insolvenssimenettelyiden joukossa. Menettelystä on yritetty tehdä yrittäjille soveltuva, mutta toteutus ei ole täysin onnistunut. Toteutuksen ongelmakohtia ja parannusehdotuksia olen käsitellyt työn lopussa.

Opinnäytetyön käytännöllisen osan muodostavat käräjäsihteereille laaditut velkajärjestelyasioiden käsittelyohjeet. Työn liitteinä olevat ohjeet on laadittu Espoon käräjäoikeuden käyttöön. Käräjäoikeudessa tapahtuneiden henkilöstömuutosten johdosta tarvittiin kattavat ohjeet, joita voisi käyttää uusien henkilöiden perehdyttämisessä. Lakimuutoksen vuoksi työprosessiin oli sisällytettävä myös uusia, elinkeinonharjoittajien hakemuksia koskevia työvaiheita. Ohjeiden laatimisprosessista on kerrottu opinnäytetyön teoreettisen osuuden jälkeen.

Asiasanat: velkajärjestelymenettely, lakimuutos, käräjäoikeus, insolvenssioikeus, ohje

Laura Pulkkinen

Loan arrangements for private persons and an amendment for entrepreneurs

Year	2016	Pages	64
------	------	-------	----

There are four insolvency procedures in Finnish society. One of these is the loan arrangement for private persons. Insolvency procedures are meant for insolvent people and have been developed to solve debt problems. A loan arrangement can be granted for an indebted private person. In the procedure, a payment program is ratified. A debtor is released from the debts after the debts have been discharged according to the payment program. The procedure is named loan arrangement for private persons and it used to be possible for private people only. The law was amended significantly and the changes took effect in the beginning of 2015. The target group for the procedure was changed and these days also entrepreneurs can apply for the procedure.

The beginning of my thesis deals with the basis of insolvency law and international insolvency practices. After that the loan arrangement procedure is introduced step by step. The effects of the loan arrangement and its meaning for a debtor are also dealt with by introducing the amendments in law and old research results about life after a loan arrangement. Lastly I have contemplated the amendments in the law and how successful they have been compared to the original goals. There is a major change in the entrepreneurs' situation. The new law enables them to have a new option among the insolvency procedures. There has been made an effort to make the procedure suitable for entrepreneurs but the outcome is not completely successful. At the end of thesis I have dealt with things that I see as problems and introduced my proposals for improvement.

The practical part of my thesis consists of instructions made for district court secretaries dealing with loan arrangement matters. The enclosed instructions were made for the District Court of Espoo. The staff in the District Court had changed so there was a need for comprehensive instructions that could be used when familiarizing new employees. Because of the amendment, new stages considering entrepreneurs' applications needed to be added to the work process. The chapter about the instructions' writing process is placed after the theoretical part of the thesis.

Keywords: loan arrangement procedure, amendment, district court, insolvency law, instruction

Laki- ja lyhenneluettelo

HE	Hallituksen esitys 83/2014
VJL	Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57
VJA	Asetus yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/58
KonkL	Konkurssilaki 20.2.2004/120
YSL	Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47
PerintäL	Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Insolvenssioikeudesta yleisesti.....	8
2.1	Insolvenssioikeuden periaatteet	10
2.1.1	Tavoiteperiaatteet	11
2.1.2	Arvoperiaatteet.....	12
2.1.3	Menettelyperiaatteet	13
2.2	Insolvenssimenettelyt	14
2.3	Velkaantuminen ja perintä	16
2.4	Kansainvälinen insolvenssioikeus	18
3	Velkajärjestelymenettely	20
3.1	Hakemuksen vireilletulo ja käsittely käräjäoikeudessa.....	23
3.2	Menettelyn aloittaminen.....	24
3.2.1	Maksuohjelman laatiminen ja vahvistaminen.....	25
3.2.2	Maksuohjelman noudattaminen ja elämän olosuhteet	27
3.3	Menettelyn vaikutukset velallisen näkökulmasta	29
3.4	Elinkeinonharjoittajat velkajärjestelyssä.....	30
4	Käsittelyohjeiden päivitys Espoon käräjäoikeudelle	32
4.1	Lakimuutoksen vaikutus ohjeiden tarpeellisuuteen	33
4.2	Päivitetyt ohjeet käräjäoikeuden käytössä.....	34
5	Johtopäätökset	35
	Lähteet	38
	Kuvat.....	39
	Liitteet	40

1 Johdanto

Taloudellisten ongelmien ratkomiseen on suomalaisessa oikeusjärjestelmässä kehitelty useita menetelmiä, joista yksi on yksityishenkilöille suunnattu velkajärjestely. Menetelmän sisältö määritellään laissa yksityishenkilön velkajärjestelystä (VJL). Lakia täydentämään on annettu asetus (VJA), jossa on tarkennettu erilaisten hakemuslomakkeiden ja selvitysten sisältöä. Nämä kaksi säädöstä muodostavat keskeisen lainsäädännön velkajärjestelyasioissa. Lisäksi velkajärjestelyprosessia sivuavat myös muutamat muut lait, kuten laki velan vanhentumisesta ja laki talous- ja velkaneuvonnasta.

Kun hallitus vuonna 2014 teki eduskunnalle esityksen laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta, oli taustalla muun muassa velkajärjestelyhakemusten määrän lisääntyminen ja tavoite lisätä järjestelmän kannustavuutta. Muutoksilla haluttiin kannustaa velallisia tulonhankintaan maksuohjelman aikana ja helpottaa myös yrittäjien velkaongelmien selvittämistä. Yksi esityksen keskeisimpiä ehdotuksia olikin velkajärjestelyn mahdollistaminen yksityisille elinkeinon- ja ammatinharjoittajille. Ehdotuksen mukaan lakia muutettaisiin siten, että yksityisvelkojen lisäksi velkajärjestelyssä voitaisiin järjestellä myös elinkeinotoiminnan velkoja liiketoiminnan yhä jatkuessa. (HE 83/2014, 15.)

Yhteiskunnan olosuhteiden muuttuessa myös lakeja joudutaan muuttamaan. Lakia yksityishenkilön velkajärjestelystä on muutettu monta kertaa, ja muutoksilla on pyritty parantamaan lain toimivuutta. Hallituksen esityksen 83/2014 mukaiset muutokset tulivat voimaan vuoden 2015 alusta lukien. Tässä opinnäytetyössäni olen keskittynyt esittelemään velkajärjestelymenettelyä kokonaisuudessaan ja sen sisältöä siinä muodossa kuin se nyt lakimuutoksen jälkeen on. Työni on tarkoitus käydä läpi velkajärjestelyä menetelmänä ja esitellä sen taustoja muuta vastaavaa lainsäädäntöä vasten ja toisaalta sen uudistuneita tavoitteita. Uudistusten ja lakimuutoksen onnistuneisuus onkin pohdinnan aiheena työni johtopäätöksissä.

Työn teoreettinen osuus esittelee yleisesti maksukyvyttömyysmenettelyihin liittyvää lainsäädäntöä ja sen periaatteita. Kaikkiin menettelyihin vaikuttavat periaatteet on käyty läpi tietopohjan luomiseksi, ja Suomessa käytettävät menettelyt on esitelty lyhyesti. Lisäksi on tarkasteltu sitä, kuinka kansallinen lainsäädäntö kytkeytyy kansainvälisiin säännöksiin ja millaisia ratkaisuja muualla maailmassa on tehty. Teoriaosuuden aluksi tarkoituksena on pohjustaa maksukyvyttömyys- eli insolvenssiasioiden ymmärtämistä. Kun insolvenssiasioiden käsittelyyn liittyvä pohja on käyty läpi, keskitytään tarkemmin juuri velkajärjestelyyn. Lopuksi on otettu tarkasteluun erityisesti elinkeinonharjoittajat. Koska lakimuutos vaikuttaa heihin suuresti, olen opinnäytetyössäni pyrkinyt vertailemaan heidän nykyistä tilannettaan entiseen lakiin.

Teoreettinen osuus kytkeytyy käytännön elämään käräjäoikeuden käsittelyvaiheen kautta. Työn liitteenä on käräjäsihteereille toteutettu ohjeistus velkajärjestelyasioiden hoitamiseen. Suoritin oikeustradenomin opintoihin kuuluvan työharjoittelun Espoon käräjäoikeudessa. Kolmen kuukauden aikana perehdyin käräjäoikeuden toimintaan kokonaisuutena, mutta erityisesti insolvenssiasioiden käsittelyyn. Harjoittelun jälkeen olen jatkanut töitä maksukyvyttömyysasioiden parissa insolvenssiitiimissä. Insolvenssiitiimissä on laadittu jokaiselle asiaryhmälle omat ohjeistuksensa. Lakimuutoksen vuoksi velkajärjestelyasioiden ohjeet kuitenkin tarvitsivat päivitystä. Näin ollen Espoon käräjäoikeus tilasi minulta uudet ja päivitettyt ohjeet. Opin näytetyöni liitteenä oleva velkajärjestelyasioiden käsittelyohje koostuu yksityiskohtaisesti laadituista toimintaohjeista, joiden väliin on lisätty hieman teoriaa. Käräjäoikeus hyödyntää ohjetta uusien työntekijöiden perehdyttämisessä sekä vanhojen työntekijöiden tietotason päivittämisessä. Vaikka käräjäoikeudessa on tarkoituksena hyödyntää lähinnä käsittelyohjetta, voidaan myös opin näytetyön teoriaosuutta käyttää perehdyttämisessä apuna. Olen koostanut työni teoriaosuuden niin, että se täydentää toiminnallista osuutta. Kokonaisuus antaa velkajärjestelymenettelyistä ja asian käsittelystä kokonaisvaltaisen kuvan sekä teoriassa että käytännössä.

Ohjeet on laadittu yhdessä velkajärjestelyasioita käsittelevien sihteerien ja velkajärjestelyasioiden vastuutuumarin kanssa. Käräjäoikeuden ja Länsi-Uudenmaan ulosottoviraston keskinäisen viestinnän tulee velkajärjestelyasioissa olla nopeaa ja toimivaa, sillä käräjäoikeuden toiminta vaikuttaa ulosottoviranomaisen toimintaan. Käräjäoikeuden ja ulosottoviraston yhteydenpidon toimivuutta on ohjeita laadittaessa pyritty kehittämään ja päivittämään. Opin näytetyön teoriaosuuden laatimisessa lähteinä on käytetty enimmäkseen oikeuskirjallisuutta sekä Suomesta että ulkomailta. Hallituksen esitystä ja kilpailu- ja kuluttajaviraston julkaisua on käytetty lähdemateriaalina erityisesti lakimuutosta käsiteltäessä.

2 Insolvenssioikeudesta yleisesti

Insolvenssioikeus on oikeudenalana keskittynyt maksukyvyttömyyden aiheuttamien seurauksien sääntelyyn. Maksuhäiriöt eivät ole uusi asia, vaan ilmiö on tunnettu aina. Nykypäivän luottoyhteiskunnassa erilaiset velkaantumisen ongelmat ovat kuitenkin yleistyneet luotonoton yleistyessä. Jotta luottoyhteiskunta voi toimia, on velkavastuun toteuduttava. Tämä varmistetaan insolvenssipolitiikalla. Insolvenssipolitiikassa on kyse päätöksistä, joilla pyritään hallitsemaan velkaantumista ja varmistamaan myös velkojien edut. Näin estetään ylivelkaantumista ja edistetään velkojen takaisinmaksua. (Koulu & Lindfors 2013, 9-10.) Insolvenssioikeuteen kuuluva lainsäädäntö käsittää pääasiassa sääntelyä maksukyvyttömyydestä ja sen seurauksista. Tämän vuoksi insolvenssioikeutta nimitetään toisinaan myös maksukyvyttömyysoikeudeksi. (Koulu & Lindfors 2013, 17.) Kun tarkastellaan insolvenssimenettelyistä säädettyjä lakeja, on maksukyvyttömyyden määritelmä sisällytetty aina lakien alkuun. Maksukyvytön velallinen ei

kykene suoriutumaan veloistaan niiden erääntyessä. Jotta insolvenssimenettely voidaan aloittaa, ei maksukyvyttömyys saa olla ainoastaan tilapäistä. Sama määritelmä toistuu velkajärjestelylain lisäksi myös konkurssilaissa ja laissa yrityksen saneerauksesta.

Velkavastuun täyttämisen ongelmien takana saattaa kuitenkin maksukyvyttömyyden sijaan olla maksuhaluttomuus. Maksuhaluton velallinen ei hoida maksuvelvoitteitaan, vaikka tällä olisikin siihen edellytyksiä. Velallinen on vain jostain syystä haluton käyttämään varojansa velanmaksuun. Kun etsitään syitä maksamattomille veloille, on maksuhaluttomuus ja maksukyvyttömyys haluttu pitää erillään. Maksuhaluttomuuteen liittyy tahallisuutta toisin kuin maksukyvyttömyyteen. Tästä seuraakin se, ettei insolvenssioikeutta ja maksukyvyttömyysoikeutta voida täysin rinnastaa toisiinsa. Yksi insolvenssimenettely, ulosotto, ei vaadi velalliselta maksukyvyttömyyttä menettelyn toteuttamiseksi. Insolvenssioikeuden piiriin kuuluvaa ulosottoa ei näin ollen voi kutsua maksukyvyttömyysoikeudeksi. Maksukyvyttömyysoikeus on siis oikeudenalana insolvenssioikeutta suppeampi. (Laakso, Laitinen & Vento 2010, 41; Koulu & Lindfors 2013, 17.)

Insolvenssioikeuden on ennen katsottu olevan osa prosessioikeutta. Koska tuomioistuimilla oli suuri rooli maksukyvyttömyyden sääntelyssä, insolvenssioikeuden rooli tapahtui osana tuomioistuinprosessia. Insolvenssilainsäädäntöön kohdistunut paine kuitenkin kasvoi jatkuvasti, ja Suomessa tämä huomattiin erityisesti lamavuosina. Maksuongelmien yleistyessä insolvenssilainsäädäntöä muokattiin lisäämällä menetelmien joukkoon yrityssaneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestely. Samalla muiden insolvenssimenettelyiden toimijoiden tehtävät lisääntyivät tuomioistuimen roolin pienentyessä. Insolvenssioikeus erotettiin tuolloin prosessioikeudesta omaksi oikeudenalaksi. (Koulu 2004, 9-10.)

Omana kokonaisuutenaan insolvenssioikeus on laaja ja hajanainen oikeudenala. Sen sisällä on erityyppistä sääntelyä ja monenlaisia menettelyitä, jotka eroavat toisistaan periaatteiltaan. Sääntely voidaan jakaa muodolliseen ja aineelliseen insolvenssioikeuteen. Muodollinen insolvenssioikeus tarkastelee insolvenssimenettelyitä ja sääntöjä siitä, miten nämä menettelyt toimivat. Säännöistä ilmenee, miten menettely etenee ja miten varmistetaan, että velkojan oikeus saada suoritus toteutuu. Aineellisen insolvenssioikeuden piiriin kuuluvat oikeusvaikutukset, joita maksukyvyttömyydestä seuraa. Kun insolvenssimenettely aloitetaan, astuu voimaan tiettyjä oikeusvaikutuksia. (Koulu 2004, 10-12.) Esimerkkejä näistä vaikutuksista ovat perintä- ja maksukiellot, joilla vaikutetaan velallisen taloudelliseen tilanteeseen ja liiketoimintaan.

Oikeudenalan hajanaisuutta selittää se, että insolvenssioikeuden toteuttaminen tapahtuu käytännössä kahden eri mallin mukaan: likvidaation ja rehabilitaation. Likvidaatiossa eli rahaksi muuttamisessa on kyse siitä, että velkojen maksamiseksi varallisuutta muutetaan rahaksi

myymällä sitä ja tilitetään saadut tulot välittömästi velkojille (Koulu & Lindfors 2010, 29; Koulu & Lindfors 2013, 78). Rehabilitaatio puolestaan pyrkii maksukyvyn palauttamiseen esimerkiksi maksusuunnitelman avulla (Suviala 2014, 45). Velallinen ei tällöin menetä omaisuuttaan, vaan hänen velkavastuutaan pienennetään siten, että hänen on mahdollista selvitä veloistaan heikentyneessä taloudellisessa tilanteessaan. Velkavastuun pienentäminen ja uudesta velan määrästä selviäminen tapahtuvat vahvistetun suunnitelman mukaan. (Koulu & Lindfors 2010, 29.) Insolvenssimenettelyt ovat jakautuneet näiden kahden mallin välillä.

2.1 Insolvenssioikeuden periaatteet

Oikeudenaloilla on nähtävissä oikeusperiaatteita, jotka ilmenevät lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä. Ne kuvastavat yhteiskunnassa vallitsevia arvoja. Aivan kaikkia arvoja ei kuitenkaan voida pitää periaatteina. Kun tietty arvo saa tuekseen oikeuslähteitä, eli oikeuslähteiden sisällön voidaan katsoa ilmentävän tiettyä arvoa, sitä voidaan pitää oikeusperiaatteena. Insolvenssioikeuden periaatteet eivät ole yksinkertaisesti määriteltävissä. Koska insolvenssioikeus ei ole oikeudenalana kovinkaan vanha, vankkaa tulkintaa periaatteista ei ole ehtinyt vielä muodostua. Niiden määrittämistä vaikeuttaa likvidaation ja rehabilitaation alalle muodostama rakenteellinen jännite. Insolvenssioikeuden alalla sovellettavat periaatteet jaetaan kahden ryhmään: yleisiin ja erityisiin periaatteisiin. Yleiset periaatteet muodostavat perustan, joka vaikuttaa kaikkien insolvenssimenettelyiden taustalla. Vain tietyllä insolvenssioikeuden osa-alueella vaikuttavat periaatteet ovat erityisiä periaatteita. Yksittäiseen insolvenssimenettelyyn voi liittyä erityisiä periaatteita, jotka eivät saa merkitystä muissa menettelyissä. (Koulu & Lindfors 2013, 78.)

Oikeusperiaatteilla on tehtäviä, jotka auttavat hahmottamaan oikeustiedettä. Näitä funktioita ovat jäsentämis-, ohjaus- ja ratkaisufunktio. Eri oikeuslähteistä saatava oikeudellinen informaatio on hyvin laajaa. Jäsentämisfunktio syntyy periaatteiden jäsentävästä vaikutuksesta, joka auttaa informaation hallitsemisessa. Oikeustieteissä varsinkin insolvenssioikeuteen liitettävä tieto laajenee jatkuvasti uusien säännösten myötä. Kun saatavilla olevasta tiedosta voidaan tehdä useita tulkintoja, periaatteet ohjaavat lainkäyttäjän valintaa. Ohjausfunktio auttaa valitsemaan vaihtoehdoista parhaan. (Koulu & Lindfors 2013, 79.)

Ratkaisufunktio tarkoittaa kiperän tapauksen ratkaisemista oikeusperiaatteen avulla. Kaikissa tilanteissa ei oikeuslähteistä löydy suoraa ratkaisua tilanteeseen. Insolvenssioikeudesta esimerkkeinä toimivat pesänhoitajan ja ulosottomiehen tehtävät, jotka ovat vahvasti sen hetkiin olosuhteisiin sidottuja. Näitä tehtäviä ei ole voitu kirjallisissa oikeuslähteissä yksityiskohtaisesti määritellä, jolloin ne ovat jääneet avoimiksi ja periaatteiden ohjaamaksi toiminnaksi. Pesänhoitajan vaaditaan esimerkiksi toimivan ”huolellisesti”, ja tämän ohjeen toteutumista on tarkasteltava tilannekohtaisesti. Mitä vähemmän kirjoitettu lainsäädäntö sääntelee jotakin

oikeustieteen aluetta, sitä enemmän oikeusperiaatteet rajaavat toimintaa. Tämän vuoksi ratkaisufunktion kaltaisissa tilanteissa voidaan puhua myös rajaavasta funktiosta. (Koulu & Lindfors 2013, 79.)

Oikeusperiaatteet ovat toisinaan toistensa kanssa ristiriidassa, jolloin kaikkia ei voida noudattaa samassa tilanteessa täysimääräisesti. Yhden periaatteen noudattamista rajoittaa päinvastaiseen suuntaan ohjaava vastaperiaate. Tämän seurauksena periaatteita ja niiden painoarvoja joudutaan punnitsemaan. Optimaalisen lopputuloksen saamiseksi yhtä periaatetta toteutetaan mahdollisimman pitkälle yksittäisessä tilanteessa. Insolvenssimenettelyissä täytäntöönpanon tehokkuus on tavallinen periaate. Toisaalta esimerkiksi ulosotossa sivullisen suoja on yksi noudatettavista oikeusperiaatteista. Tehokkuutta lisäävä nopea täytäntöönpano voi olla esteenä sivullisen suojan toteutumiselle. Periaatteita punnittaessa erotetaan johtava periaate, jota toteutetaan pidemmälle kuin muita periaatteita. Jos johtavan periaatteen vastaperiaatteet eivät korostu poikkeuksellisesti ratkaistavassa asiassa, voidaan johtavalle periaatteelle antaa etusija. Insolvenssioikeudessa johtavaa periaatetta on vaikea erottaa, koska se sisältää niin paljon vaihtelua erilaisten insolvenssimenettelyiden vuoksi. Insolvenssioikeudessa erotettavat erityyppiset periaatteet voidaankin jaotella muutamaankin tyyppiin ja kunkin tyyppin sisällä on nähtävissä oma johtava periaatteensa. (Koulu & Lindfors 2013, 80-81.) Seuraavissa alaluvuissa on esitelty tarkemmin insolvenssioikeudessa erotettavat periaatteet.

2.1.1 Tavoiteperiaatteet

Lainsäätäjän tarkoittamat tavoitteet, joihin menettelyillä on tarkoitus pyrkiä, näkyvät selvimmin tavoiteperiaatteina. Kustannustehokkuuden periaatteen on katsottu olevan näistä johtava periaate erityisesti pohjoismaissa. Muiksi tavoiteperiaatteiksi luetaan ennustettavuuden ja rehabilitaation periaatteet. (Koulu & Lindfors 2013, 81.)

Kustannustehokkuuden periaate ilmenee kahdella tavalla: toisaalta menettelyn kustannusten on jätävä mahdollisimman pieniksi ja toisaalta velkojen maksuun käytettävä omaisuus on maksimoitava. Konkurssissa tämä ilmenee siten, että konkurssipesän myytävästä omaisuudesta pyritään saamaan mahdollisimman hyvä hinta. Tämä kuitenkin vaatii pesänhoitajalta pääsääntöisesti enemmän töitä parhaan vaihtoehdon löytämiseksi, ja lisätyöt kasvattavat pesänhoitajan palkkiota. Palkkion kasvaminen taas on ristiriidassa sen ajatuksen kanssa, että menettelyn kustannukset on pidettävä mahdollisimman vähäisinä. (Koulu & Lindfors 2013, 83.) Kustannustehokkuuden johtava asema näkyy erityisesti konkurssissa ja ulosotossa. Rehabilitaation rooli saneerauksessa ja velkajärjestelyssä pehmentää kustannustehokkuuden vaikutusta. (Koulu & Lindfors 2013, 81.)

Ennustettavuuden periaatteesta seuraa, että insolvenssioikeuden alalla pyritään siihen, että toiminta olisi mahdollisimman hyvin ennustettavissa. Niinpä sääntely on pitkälti pakottavaa, eikä asianosaisilla ole paljon mahdollisuuksia poiketa lain säätämistä menettelytavoista. Ennustettavuuden vuoksi myöskään joustaminen tilanteen mukaan ei ole mahdollista. Insolvenssilainsäädäntö sisältääkin lähinnä sääntöjä, joiden soveltamiseen insolvenssioikeuden tutkimus on keskittynyt. Tämä poikkeaa muista oikeudenaloista, joilla painotetaan yleensä tulkin-tojen tutkimista. Ennustettavuus on tärkeää markkinataloudessa, jotta riskit voidaan ennakoita. Muiden toimijoiden maksukyvyttömyydestä aiheutuva riski on kyettävä arvioimaan mahdollisimman tarkasti. (Koulu & Lindfors 2013, 82-83.)

Insolvenssioikeuden uusimpana tavoitteena on saada maksuvaikkeuksiin joutunut velallinen jälleen taloudellisesti aktiiviseksi. Erityisesti saneeraus- ja velkajärjestelymenettelyissä ilmevä rehabilitaation periaate pyrkii maksukyvyyn palauttamiseen. Insolvenssioikeuden modernimpaa suuntausta edustava periaate on syntynyt kokemuksen perusteella, kun maksuongelmiin joutuneiden syrjäytymistä on pyritty estämään. (Koulu & Lindfors 2013, 83.)

2.1.2 Arvoperiaatteet

Arvoperiaatteet ilmentävät selvimmin oikeusperiaatteiden taustalla vaikuttavia yhteiskunnassa vallitsevia arvoja. Arvojen noudattaminen vaikuttaa siihen, tuntuuko käsittely asianosaisista oikeudenmukaiselta. Ratkaisun hyväksyminen on helpompaa, kun siihen johtanut käsittely tuntuu oikeudenmukaiselta. Tämä tarkoittaa sitä, että arvoperiaatteet oikeuttavat eli jostioivat lopputuloksen. Insolvenssiasioita käsitellään massaluontoisesti ja nopealla tahdilla, jolloin tällainen oikeuttaminen on erittäin tärkeää. (Koulu & Lindfors 2013, 81.)

Velkojen yhdenvertaisuuden periaate on arvoperiaatteista johtava, ja se ilmenee sekä ai-neellisena että muodollisena yhdenvertaisuutena. Periaatteen tarkoituksena ei ole, että kaikki velkojat huomioitaisiin esimerkiksi maksua jaettaessa täysin yhdenvertaisina, vaan se keskittyy velkojen tasapuoliseen kohteluun. Samantyyppisiä saatavia velkovat velkojat asetetaan samaan asemaan, ja esimerkiksi velallisen ja velkojan välistä sopimusta vakuudesta kunnioitetaan. Täten on mahdotonta päästä velkojen kohtelussa aivan täysin samaan tulokseen. Olen-naista on kuitenkin yhtäläinen oikeus osallistua menettelyyn ja esimerkiksi ilmoittaa saatavat. (Koulu & Lindfors 2013, 85.)

Kohtuullisen varojenjaon periaatteessa on kyse siitä, että varojen jakaminen tapahtuu oikeudenmukaisesti velkojen kesken. Järjestys, jossa varat jaetaan ja velkojat tyydytetään, on lailla säännelty, eikä siitä ole mahdollista yksittäistapauksessa poiketa. Siten ei ole merkitystä, vaikka tietyllä velkojalla olisi erityinen syy saada maksunsa ensimmäisten joukossa. Koh-tuullisen varojenjaon periaatteesta voidaan johtaa myös ehdottoman etuoikeuden periaate.

Tämä tarkoittaa, etteivät velallinen ja velkoja voi kilpailla maksun saamisesta, eli esimerkiksi konkurssivelallisyhtiön omistaja saa yhtiön varallisuudesta vasta ylijäämän, joka jää jäljelle velkojen ja konkurssikustannusten maksamisen jälkeen. (Koulu & Lindfors 2013, 84.)

Velallisen suojan periaatteella pyritään suojaamaan velallisen toimeentulo takaamalla tälle vähimmäistaso. Erityisen hyvin tämä periaate on havaittavissa luonnollisten henkilöiden kohdalla, sillä muun muassa ulosotossa velallisen palkasta erotetaan tietty suojaosuus. Velallisen asema on insolvenssilainsäädännössä nykyään jo muutenkin monella tapaa varmistettu, minkä vuoksi periaate on menettänyt merkitystään. (Koulu & Lindfors 2013, 86.) Velallisen suojelemiseksi konkurssissa on erotettavissa oma periaatteensa velallisen asiallisesta kohtelusta. Tämä uusi periaate ohjaa konkurssihallinnon toimintaa ja varmistaa, että velallisen etu otetaan huomioon. (Koulu & Lindfors 2013, 86-87.)

Menettelyllisen vähimmäisturvan periaate kytkeytyy asianosaisten oikeusturvaan, sillä se varmistaa näiden mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Periaatteen vuoksi asianosaisia on asianmukaisesti kuultava ja muutoksenhaun on oltava mahdollista. Näin taataan jonkinlainen perustaso vaikutusmahdollisuuksien suhteen. (Koulu & Lindfors 2013, 87.)

Menettelyn avoimuus on yksi keino taata, että asianosaiset voivat valvoa oikeuksiensa toteutumista. Läpinäkyvyyden periaate varmistaa, että asianosaiset saavat informaatiota riittävästi ja ajoissa. Näin heidän on helpompi ennustaa käsittelyn lopputulos. Insolvenssimenettelyissä läpinäkyvyys ilmeneekin nimenomaan asiakirjojen julkisuutena asianosaisten kesken. (Koulu & Lindfors 2013, 88.)

2.1.3 Menettelyperiaatteet

Insolvenssimenettelyiden toteutus sisältää monenlaisten orgaanien toimintaa. Orgaaneja ohjaavat menettelyperiaatteet, joista joutuisuuden voidaan katsoa nousseen johtavaan asemaan. Muita periaatteita ovat kollektiivisuuden, asianosaisten kuulemisen ja sivullisen suojan periaate. (Koulu & Lindfors 2013, 82.)

Lainsäädäntöä uudistettaessa joutuisuudesta on tullut hyvin keskeinen osa maksukyvyttömyysasioiden käsittelyä. Kun yritysten maksukyky pyritään palauttamaan, on tulevan ennuste aina sitä parempi mitä nopeammin toimiin ryhdytään. Yksityishenkilöiden kohdallakaan viivytykset eivät ole ihanteellisia, sillä ne voivat olla asianosaisista hyvin rasittavia. Koska nopeus tuottaa usein myös tehokkaimman lopputuloksen, joutuisuuden periaate voidaan yhdistää kustannustehokkuuden periaatteeseen. (Koulu & Lindfors 2013, 91.)

Kollektiivisuuden periaatteen mukaisesti kaikki velkojat saavat suorituksen osallistuessaan menettelyyn. Kun konkurssimenettelyssä konkurssipesän varoja ryhdytään jakamaan velkojien kesken, on kaikkien tällöin saatava maksu. Tämä edellyttää kuitenkin menettelyyn osallistumista, eli menettelyn ulkopuolelle jättäytyneille seuraa oikeudenmenetys. Periaatteen mukaisesti mikään tietty velka ei mene muiden velkojen edelle. Tästä on jouduttu kuitenkin joustamaan esimerkiksi vakuusvelkojen vuoksi. Vakuusvelkojat saavat maksun vakuuden arvosta ennen muita velkojia. Vakuusvelkojienkin asemaa on puolestaan rehabilitaatiomenettelyissä rajoitettu, sillä kaiken vakuudeksi asetetun omaisuuden muuttaminen rahaksi tekee menettelyn tavoitteesta mahdottoman saavuttaa. Tavalliset velkojat kärsivät vakuusvelkojen erityisasemasta erityisesti silloin, kun velallinen on ehtinyt pantata kaiken omaisuutensa vakuudeksi. Varsinkin rehabilitaatiomenettelyiden onnistumiseksi on tavallisten velkojen määrää tällöin leikattava usein rajusti. (Koulu & Lindfors 2013, 89-90.)

Insolvenssioikeudessa kuulemisperiaatteen toteuttaminen on monella tapaa ongelmallista. Prosessin kesto venyy, kun kaikille asianosaisille varataan tilaisuus tulla kuulluksi asian johdosta. Kuuleminen vaikuttaa myös menettelyn yllätyksellisyyteen, sillä prosessista kuullut velallinen voi turvautua keinotteluun velkojien etuja loukatakseen. Mahdollisuus tulla kuulluksi on kuitenkin katsottu tärkeäksi asianosaisten oikeussuojan ja menettelyn asianmukaisuuden kannalta. Sen avulla voidaan myös saada aikaan parempia ratkaisuja, koska kuulemisen ansiosta on saatu monipuolista aineistoa päätöksenteon pohjaksi. (Koulu & Lindfors 2013, 90-91.)

Insolvenssimenettelyt saattavat koskettaa myös joitain ulkopuolisia tahoja itse velallisen ja velkojien lisäksi. Näitä sivullisia suojaa sivullisen suojan periaate, jonka mukaan sivullisten oikeuksia ei saa loukata. Vahvan suojan sivullisille muodostaa menettelyorganien velvollisuus ottaa sivullisen oikeus huomioon, vaikka tämä ei olisi aktiivisesti sitä vaatinut. Mahdollisen sivullisen oikeudet on myös jossain määrin omatoimisesti selvitettävä ennen kuin esimerkiksi konkurssipesän omaisuutta aletaan myydä. (Koulu & Lindfors 2013, 92.)

2.2 Insolvenssimenettelyt

Insolvenssimenettelyt ovat menettelyjä, joilla velkavastuun toteutuminen pyritään varmistamaan. Menettelyihin kuuluvat ulosotto, konkurssi, yrityssaneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestely. Kuten edellä on kerrottu, velkavastuun toteuttaminen näiden menettelyjen avulla voi tapahtua kahden mallin mukaan: likvidaation tai rehabilitaation avulla. (Koulu & Lindfors 2013, 43.) Erilaisten lähestymistapojensa vuoksi mallit voivat tuottaa varsin erilaisen lopputuloksen.

Likvidaatio on velkojien kannalta nopea tapa saada saataviaan, mutta tuottaa pääsääntöisesti huonomman tuloksen kuin rehabilitaatio. Omaisuuden pakkorealisointi rahavarojen saamiseksi

tapahtuu yleensä halvempaan hintaan kuin olisi käypä markkina-arvo. Tällöin velkojat saavat vain pienen osan saatavistaan ja jäävät yhä velkomaan valtaosaa suorituksesta. Rehabilitaatiolla on mahdollista saada veloista katetuksi suurempi osa kuin likvidaatiolla, mutta maksuohjelmat laaditaan useiden vuosien mittaisiksi, jolloin velkojat joutuvat odottamaan saataviaan pidempään. Likvidaatiossa tapahtuva omaisuuden menetys vaikeuttaa velallisen selviytymistä veloistaan jatkossa tai aiheuttaa yrityksen konkurssin, jolloin seuraukset yksittäiselle velalliselle ja yhteiskunnalle ovat huomattavat. Yksityishenkilö jää usein velkavastuuseen loppuikäseen ja yrityksen konkurssista aiheutuu yhteiskunnalle esimerkiksi verotulojen menetyksiä ja työttömyyttä. (Koulu & Lindfors 2013, 44-45.)

Likvidaatioon pohjautuvina menettelyinä tunnetaan ulosotto ja konkurssi. Luonnollinen henkilö voi kuluttajapalkansaajana joutua ulosoton kohteeksi, samoin liiketoimintaa harjoittaessaan. Sen sijaan yhtiömuodossa liiketoimintaa harjoittavan tapauksessa voidaan yhtiö asettaa konkurssiin. (Koulu & Lindfors 2010, 35.) Konkurssi on äärimmäinen likvidaation muoto, sillä silloin kaikki yhtiön omaisuus voidaan muuttaa rahaksi ja tilittää saadut varat velkojille (Koulu, Havansi, Korkea-Aho, Lindfors & Niemi 2009, 99). Yhtiön velkoja voidaan periä myös ulosoton muodossa, jolloin saatava peritään ulosmittaamalla rahavaroja tai jokin eritelty omaisuuden osa (Koulu & Lindfors 2013, 192-193). Samoin on muiden oikeushenkilöiden tapauksessa. Julkisoikeudellisten oikeushenkilöiden likvidaatiossa käytettävissä on vain ulosotto (Koulu & Lindfors 2010, 35), sillä näitä ei konkurssilain 3 §:n mukaan voida asettaa konkurssiin.

Ulosottoa hakevan velkojan on haettava täytäntöönpanoa ulosottomieheltä ulosottoperusteseen pohjautuen. Ulosottoperuste syntyy, kun tuomioistuin vahvistaa velallisen maksuvelvollisuuden esimerkiksi tuomiossa. (Koulu & Lindfors 2010, 55.) Ulosottomies voi toteuttaa tuomiossa vahvistetun maksuvelvollisuuden täytäntöönpanon muuttamalla velallisen varallisuutta rahaksi tai ulosmittaamalla suoraan osan velallisen palkasta ja tilittämällä varat velkojille. (Koulu & Lindfors 2013, 192-193.)

Konkurssissa likvidaatio on laajempaa kuin ulosotossa. Konkurssin seurauksena yhtiön toiminta lakkaa ja konkurssipesän omaisuutta alkaa selvittää pesänhoitaja, joka laatii pesä- ja jakoluettelon konkurssipesän varallisuudesta ja sen jakamisesta velkojien kesken. Täytäntöönpano kohdistuu siis koko yhtiön varallisuuteen, ei yksittäisen toiminnan osan ulosmittaamiseen. Konkurssia haettaessa on hakijavelkojan voitava osoittaa perusteen olemassaolo, jotta velallinen voidaan asettaa konkurssiin. Jos velallinen hakee konkurssia itse, eivät ehdot ole yhtä tiukat. Pesänhoitajan selvitettyä pesän varat ja tilityksen toteuduttua ei pesään jää yleensä lainkaan varoja. (Koulu & Lindfors 2013, 93-95.) Siltä varalta, että varat eivät riitä edes konkurssimenettelyn kustannusten kattamiseen, on konkurssilain 10 luvussa säädetty konkurssin raukeamisesta.

Rehabilitaatiota toteutetaan yrityssaneerauksessa ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Oikeushenkilöille tarkoitettussa yrityssaneerauksessa pyritään tehostamaan yhtiön toimintaa ja siten saamaan se selviytymään maksuvaikeuksistaan ja toiminta tulevaisuudessa kestäväälle pohjalle. Toimenpiteet sisältävät usein esimerkiksi organisaation uudelleen järjestelemistä, kuten henkilöstömuutoksia ja toiminnan keskittämistä entistä kannattavampiin toimialoihin. (Koulu & Lindfors 2010, 30.) Yksityishenkilöille ainoa tarjolla oleva rehabilitaation muoto on velkajärjestely. Menettelyä haluavan on ensin tehtävä hakemus tuomioistuimelle, joka päättää velkajärjestelyn aloittamisesta tai hakemuksen hylkäämisestä. Menettelyyn päässeelle laaditaan maksuohjelma, joka vahvistetaan tuomioistuimessa ja jonka mukaan velat järjestellään velallisen maksukykyä vastaaviksi. Velkojen maksuaikoja voidaan muuttaa, pääomaa leikata tai korkoa alentaa siten, että velkaantunut henkilö selviytyy veloistaan todellisen maksukykynsä mukaan. (Koulu & Lindfors 2013, 60.)

Velkajärjestely on siis yksi insolvenssimenettely, mutta myös keino, joka voi sisältyä muun muassa yrityssaneeraukseen. Yrityksen velkojen järjesteleminen voi olla osa saneeraustoimenpiteitä. (Koulu & Lindfors 2013, 57.) Yksityishenkilön velkajärjestelyä on laajennettu lakimuutoksen myötä koskemaan entistä enemmän myös elinkeinonharjoittajia pelkkien yksityishenkilöiden sijaan. Velkajärjestelyä käydään myöhemmin tarkemmin läpi omassa luvussa.

2.3 Velkaantuminen ja perintä

Lainsäätäjä on pyrkinyt siihen, että insolvenssimenettelyihin jouduttaisiin turvautumaan vasta viimeisenä vaihtoehtona maksukyvyttömyydestä selviämiseen. Insolvenssilainsäädäntöä tarvitsi soveltaa vasta, kun liiallinen velkaantuminen on aiheuttanut maksukyvyttömyyden. Niinpä sääntelemällä ihmisten velkaantumista ja siten ehkäisemällä velkavaikeuksiin joutumista voidaan minimoida tarve turvautua insolvenssimenettelyihin. (Koulu ym. 2009, 89.)

Lainsäädäntö, jolla liiallista velkaantumista pyritään hillitsemään, muodostaa eristävän kerroksen, joka erottaa yritykset ja kansalaiset insolvenssimenettelyistä. Näin heidät yritetään eristää insolvenssimenettelyiltä suojaan. Tämä tapahtuu kolmea eri osa-aluetta sääntelemällä: luotonantoa, luotonottoa ja perintää. Luotonantoa on rajoitettu valvomalla muun muassa pankkien toimintaa ja pitämällä rekisteriä luottotiedoista. Ammattimaisille luotonantajille on asetettu vaatimuksia, kuten vaatimus selvittää velallisen takaisinmaksukyky ennen kuin luottoa voidaan myöntää. (Koulu ym. 2009, 89.) Yksityishenkilöiden luotonottoa on pyritty hallitsemaan tarjoamalla velkaneuvontaa ja ehkäisemällä velkojen kasaantumista ylitsepääsemättömiksi. Tätä on tavoiteltu muun muassa viivästyskoron kohtuullistamisella ja lyhentämällä velkojen vanhenemisaikoja. (Koulu ym. 2009, 90.)

Perintälainsäädäntö sijoittuu lähinnä tämän eristävän kerroksen ja itse insolvenssilainsäädännön välimaastoon. Perittävät saatavat jaetaan kolmeen ryhmään, joihin kohdistuvat perintäsäännökset eroavat hieman toisistaan. Ryhmiin kuuluvat yksityisoikeudelliset saatavat, verot ja julkiset maksut sekä sakot ja rikosoikeudelliset saatavat. Yksityisten saatavien perimistä sääntelee erityisesti perintälaki eli laki saatavien perinnästä (513/1999). (Koulu ym. 2009, 90.)

Perinnän yhteydessä on edellytetty käytettävän hyvää perintätapaa, jotta perinnässä päästäisiin oikeaan, kohtuulliseen ja tasapuoliseen lopputulokseen. Hyvä tapa on yksi oikeusperiaatteista, mutta sen määrittelemine perinnän kannalta ei ole ollut aivan yksinkertaista. Hyvästä perintätavasta oli annettu viisi ohjeistusta ennen nykyisen lainsäädännön voimaantuloa. (Suviola 2014, 386.)

Nykyisin hyvälle perintätavalle voidaan etsiä määritelmää perintälaita. Lain 4 § kieltää käyttämästä perinnässä menettelyä, joka on hyvän perintätavan vastainen tai muutoin sopimaton velallisen kannalta. Hyvän perintätavan käsitettä on hahmoteltu antamalla esimerkkejä sen vastaisesta menettelystä. Maksun laiminlyönnin seurauksista ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, velalliselle ei saa aiheuttaa kohtuuttomia tai tarpeettomia kuluja taikka haittaa, eikä velallisen yksityisyyden suojaa saa vaarantaa. Saatavaa, joka on vanhentunut tai muusta syystä lakannut olemasta, ei myöskään saa periä. Jos perinnässä on menetetty hyvän perintätavan vastaisesti, velallinen on vapautettu korvaamasta perintäkuluja (Koulu ym. 2009, 94).

Velallisen suojaksi on säädetty myös muun muassa perinnän keskeyttämisestä. Jos velallinen kiistää maksuvelvollisuutensa, ei saatavan perintää saa jatkaa. Tämä koskee kaikenlaista perintää riippumatta siitä, kuka perijä on ja millainen saatava on kyseessä. Perintää voidaan kuitenkin jatkaa sellaisessa tapauksessa, jossa velalliselta ei vaadita perintäkulojen korvaamista. Kuluttajasaatavien perinnässä velallisella on puolestaan erityinen oikeus pyytää siirtymistä oikeudelliseen perintään. (Koulu & Lindfors 2013, 37.)

Perintälakiin on viitattu insolvenssilainsäädännössä jossain määrin. On katsottu, että esimerkiksi konkurssihakemus voidaan jättää tutkimatta, jos hakemuksessa tarkoitetun saatavan perinnässä on käytetty hyvän perintätavan vastaisia keinoja. Pääsääntöisesti perintälaki on kuitenkin toissijainen muuhun lainsäädäntöön nähden. Sen edelle menevät tietynlaisten saatavien perimiseksi tarkoitetut erityissäännökset. (Koulu ym. 2009, 93; Koulu & Lindfors 2013, 35.) Perintälakia voidaan pitää siis eräänlaisena yleislakina insolvenssilainsäädännön piirissä. Lait voidaan jakaa yleis- ja erityislakeihin. Ensimmäisistä sovelletaan erityislakia, ja yleislainsäännökset täydentävät tulkintaa. (Määttä 2013, 179.)

Perintää voidaan toteuttaa monessa eri muodossa. Perintäteknikoista vapaaehtoinen perintä on yleinen ja yleensä ensimmäinen tapa periä saatavia. Velallisen vapaaehtoiseen suoritukseen perustuvia perinnän muotoja ovat muun muassa perintäkirjeet, puhelinkeskustelut velallisen kanssa, maksusopimukset ja vapaaehtoiset velkajärjestelyt. (Rikalainen & Uitto 2008, 188.)

Jos vapaaehtoinen perintä ei onnistu, siirrytään usein pakkokeinojen käyttämiseen. Oikeudellisessa perinnässä saatavalle haetaan tuomioistuimesta täytäntöönpanoperustetta. Kun velkoja nostaa kanteen maksamattomien saatavien vuoksi, maksaa velallinen saatavan yleensä saatuaan haasteen tiedoksi. Jos näin ei käy, voi velkoja turvautua ulosottoperintään. Vaikka ulosottoviranomainen toteaisi velallisen varattomaksi perinnän yhteydessä, velkoja voi palauttaa asian ulosottoon myöhemmin. (Rikalainen & Uitto 2008, 188.) Näiden tekniikoiden sekoituksesta muodostuu jälkiperintä. Sellaiseksi katsotaan perintä, joka tapahtuu vasta, kun saatavaa on jo aiemmin yritetty periä velalliselta, mutta tämä on osoittautunut varattomaksi. Jälkiperinnällä voidaan katkaista velan vanheneminen ja saada tilitettyä velkojille tuloja, jotka on jo kirjattu luottotappioiksi. (Rikalainen & Uitto 2008, 189.)

Pakkokeinoja voidaan kohdistaa myös velkojaan, joka menettelee perinnässään sopimattomasti. Tällaisen perinnän tapahtuessa esimerkiksi kuluttaja-asiamies voi kieltää velkojaa jatkamasta tällaista menettelyä sakon uhalla. Asia voidaan myös saattaa ratkaistavaksi markkinaoikeuteen. Ennen pakkokeinoihin ryhtymistä kuluttaja-asiamies pyrkii kuitenkin ratkaisemaan tilanteen neuvottelulla. (Suviala 2014, 413.)

2.4 Kansainvälinen insolvenssioikeus

Valtioiden rajat ylittävää maksukyvyttömyyttä tutkitaan omana oikeudenalanaan kansainvälisenä insolvenssioikeutena. Maksukyvyttömyyttä käsittelevän prosessin kansainvälisyys johtuu yleensä siitä, että velallisen liiketoiminta ulottuu usean valtion alueelle tai tämän omaisuutta sijaitsee useissa maissa. Tästä seuraa ongelma velkavastuun toteuttamiseksi. Kansainvälisissä insolvenssiasioissa on ratkaistava, millä edellytyksillä velkavastuuta voidaan ryhtyä toteuttamaan muussa kuin tuomioistuin- tai konkurssivaltiossa. Toteutuminen vaatii lisäksi, että eri maiden viranomaiset toimivat tehokkaasti yhdessä. Yhteistoiminnan kehittäminen muodostaa toisen perusongelman kansainvälisessä insolvenssioikeudessa. (Koulu ym. 2009, 969.)

Kansainvälisessä insolvenssioikeudessa sovellettavat käytännöt liittyvät hyvin läheisesti kansainvälisen oikeuden käytäntöihin. Kansainvälinen oikeus on linjannut suhtautumista siihen, kuinka vieraan valtion tuomioistuimen päätökset pannaan täytäntöön. Tämä linjaus näkyy myös siinä, kuinka insolvenssimenettelyitä kohdistetaan velallisiin kansainvälisissä insolvenssiasioissa. Perinteisesti on katsottu, ettei valtiolla ole yleistä velvollisuutta panna ulkomaisia

päätöksiä täytäntöön. Valtio voi kuitenkin poiketa tästä ja yksipuolisesti hoitaa täytäntöönpanon myös näissä päätöksissä. Toisen poikkeuksen tähän käytäntöön muodostavat kansainväliset sopimukset, joilla valtiot saattavat itse velvoittautua toteuttamaan ulkomaisten tuomioistuinten täytäntöönpanopäätökset. Suomi on toiminut vain kansainvälisen sopimuksen muodostamasta veloitteesta, kun taas useimmat muut Euroopan maat ovat ryhtyneet yksipuolisesti täytäntöönpanoon. (Koulu ym. 2009, 970.)

Kansainvälisillä insolvenssioikeuden linjauksilla on lähinnä suostutteleva vaikutus. Tämä johtuu siitä, että paikallisten tuomioistuinten on hyväksyttävä tulkinnat, ennen kuin ne saavat vaikutusta. Kansainvälinen insolvenssioikeus on tällöin pehmeää juridiikkaa, joka pyrkii tulkinnoissaan kompromisseihin kansallisen lainsäädännön edessä. Sen sijaan eurooppalaisessa insolvenssioikeudessa juridiikka on jälleen kovaa. Euroopan unionista johtuen Euroopan maissa vaikuttaa ylikansallinen säädöspohja. Eurooppalaisen insolvenssioikeuden tulkinnat saavat oikeutuksensa näistä säädöksistä. Tulkinnat ovat näin pakottavampia kuin pehmeän insolvenssioikeuden tulkinnat. (Koulu ym. 2009, 66.)

Oman lisänsä kansainvälisiin insolvenssiasioihin tuovat julkisiin maksuihin perustuvat perintätoimet. Toisten valtioiden julkista oikeutta ei ole haluttu ryhtyä toteuttamaan valtioiden suvereniteetista johtuen. Suvereniteetti ilmaisee valtioiden täysivaltaisuutta, joten valtiot eivät ole halunneet suorittaa toisen valtion julkiseen valtaan liittyviä toimia omalla alueellaan. Insolvenssiasioissa tämä näkyy verosaatavia koskevassa perinnässä. Verojen perimistä toisen valtion alueella on perinteisesti vieroksuttu, mikä on vaikuttanut myös kansainvälisiin konkursseihin. Mikäli ulkomainen konkurssi on alkanut verovelkojan hakemuksesta, ei sille ole annettu vaikutuksia muissa maissa. Toinen tyypillinen piirre on ollut, että ulkomaiset verovelkojat eivät ole saaneet valvoa saataviaan konkurssin yhteydessä. Uusimmissa sopimuksissa tällaista toimintaa on pyritty kuitenkin lieventämään tai poistamaan. (Koulu ym. 2009, 970.)

Perimmäinen ajatus maksukyvyttömyyslainsäädännön takana on kaikkialla sama. Velallisen edellytetään maksavan velkojansa vain sen verran, mihin tämä kykenee. Insolvenssimenettelyt velkaongelmien helpottamiseksi ilmenevät kuitenkin eri muodoissa. Suomessa esimerkiksi yksityishenkilön asettaminen konkurssiin on harvinaista, kun taas Yhdysvalloissa kuluttajakonkurssi on yleisessä käytössä. (Muttalainen & Valkama 2003, 5.)

Konkurssi onkin Yhdysvalloissa ensisijainen insolvenssimenettely. Yksityishenkilöön kohdistuvassa konkurssissa määrätty luottamushenkilö ottaa velallisen omaisuuden haltuunsa ja tilittää sitä velkojille. Jokaisessa piirissä, jossa konkurssiasioita hoidetaan, on oma listansa henkilöistä, jotka saavat toimia tässä tehtävässä. Toisessa toimintatavassa pyritään toiminnan uudelleen järjestelemiseen ja konkurssista elpymiseen. Tätä tapaa käytetään yleensä yritysten ja varakkaiden henkilöiden konkurssissa. Velallisen omaisuutta voidaan myös myydä pantti-

oikeudesta vapautettuna kolmansille osapuolille. Konkurssiin asettaminen toimii myös esteenä monenlaisille perintätoimille. (Thomas, Jackson, & Stocco, 2-3.) Yhdysvaltalaisessa konkurssissa onkin nähtävissä samoja piirteitä, joita Suomessa on sisällytetty yrityssaneeraukseen ja velkajärjestelyyn. Yritystoiminnan järjestäminen uudelleen niin, että velkavaikeuksista voidaan päästä yli, on saneerauksen keskeisimpiä tavoitteita. Konkurssin muodostama este perintätoimia vastaan taas muistuttaa saneeraukseen ja velkajärjestelyyn sisältyviä perintäkieltoja.

Yksityishenkilöihin kohdistuvissa insolvenssimenettelyissä voidaan nähdä eroja siinä, kuinka velallisen uusi alkuperäisen menettelyn myötä toteutuu ja mitä seikkoja velkajärjestelyasioissa painotetaan. Euroopassa velkajärjestelyihin kuuluvat maksuohjelmat, jotka kestävät useita vuosia. Myös yhdysvaltalaisessa kuluttajakonkurssissa voidaan laatia maksuohjelma, mutta lisäksi velallisella on mahdollisuus vapautua veloistaan heti. Velkajärjestelyasioiden yhteydessä velkaneuvonnan merkitys on korostunut Euroopassa Yhdysvaltoja enemmän. Kun velallisen edellytyksiä velkajärjestelyyn pääsemiselle arvioidaan, kiinnitetään eurooppalaisissa järjestelmissä huomiota myös moraalisiin perusteisiin. (Muttalainen & Valkama 2003, 5.)

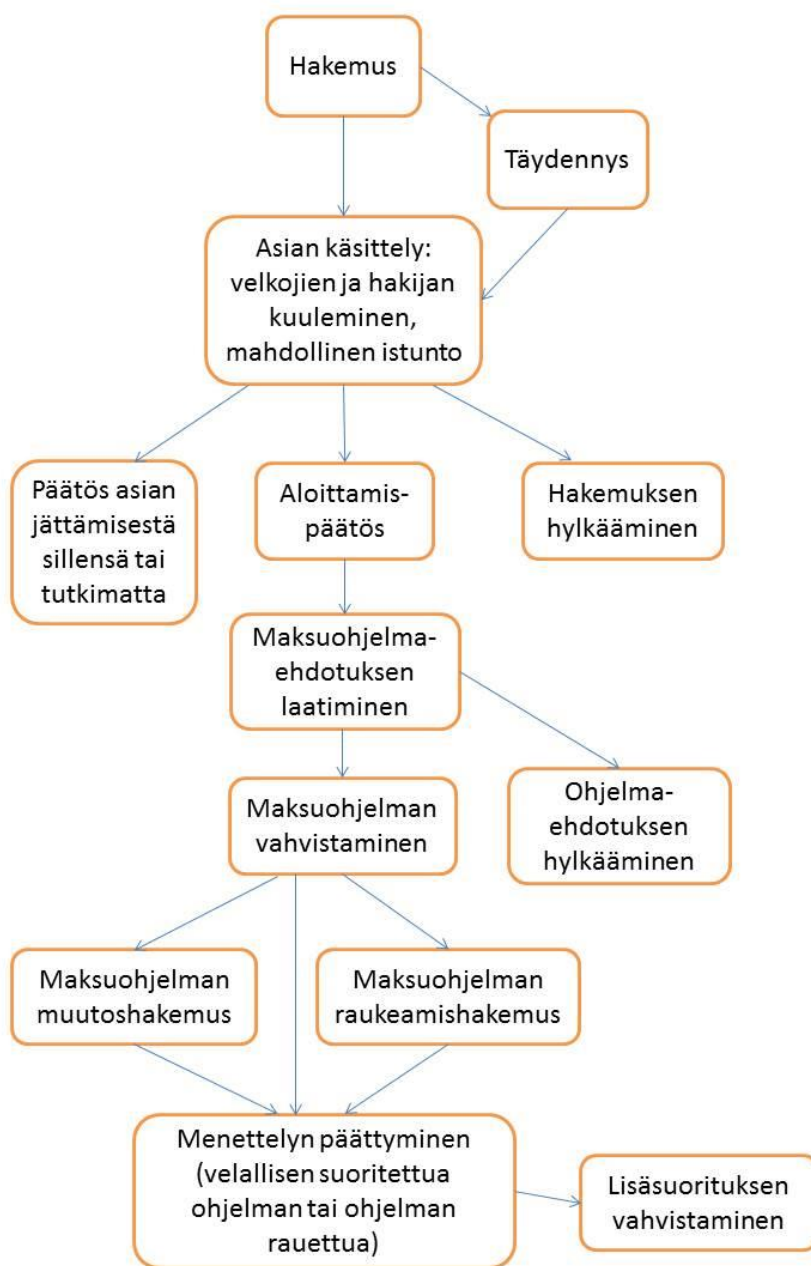
Euroopassa toteutettiin ensimmäisenä maailmassa valtioiden rajat ylittävää insolvenssioikeutta. Ongelmana on kuitenkin ollut eri maiden lainsäädännön yhtenäistäminen, sillä kansainvälisistä säädöksistä huolimatta valtioiden insolvenssipolitiikassa on nähtävissä erilaisia linjoja. Kansainvälisyysnäkökulmassa ei ole huomioitu myöskään monikansallisia organisaatioita. Euroopassa ollaan viime aikoina alettu kiinnittää tähän seikkaan huomiota muun muassa YK:n kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan UNCITRAL:in ehdotusten pohjalta. Määritellesään uusia käytäntöjä Eurooppa voisi olla jälleen suunnannäyttäjänä muulle maailmalle. (Mevorach 2011, 1-2, 9.)

3 Velkajärjestelymenettely

Velkajärjestelymenettely on luotu maksuvaikkeuksiin ajautuneita yksityishenkilöitä varten. Velkaantuneen henkilön talous pyritään saamaan takaisin tasapainoon vahvistamalla tälle maksuohjelma, jota noudattamalla kertyneet saatavat saadaan kuitattua. (Uitto 2010, 18.) Velkajärjestelymenettelyn syntymiseen on vaikuttanut 1990-luvun lama, jonka aikana kotitaloudet velkaantuivat huomattavasti. Velkaongelmien yleistymiseen vaikutti luottomarkkinoiden vapautuminen, jolloin luotonanto yleistyi sääntelyn keventyessä. (Koulu ym. 2009, 866.)

Velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyttömyys pyritään poistamaan pienentämällä velkavastuuta hänen maksukykyään vastaavaksi. Maksettavan velan määrää siis pienennetään, eikä velallinen maksa velkojalle samaa summaa kuin on alun perin ottanut velaksi. (Uitto 2010, 19.) Velalliselle voidaan kuitenkin määrätä lisäsuoritusvelvollisuus, mikäli hänen maksukyky-

sä paranee esimerkiksi uuden työn tai perinnön ansiosta niin, että hänen on mahdollista maksaa velkojaan suuremmassa määrin kuin alkuperäisessä maksuohjelmassa on suunniteltu. (Uitto 2010, 226-227.) Velkajärjestelyssä velallisen tilanne velkojen ja maksukyvyn suhteen koroitetaan, ja velkojen maksamiseen pyritään käyttämään mahdollisimman suuri osa velallisen varallisuudesta. Laissa yksityishenkilön velkajärjestelystä on määritelty sellainen omaisuus, jota velallisen katsotaan tarvitsevan välttämättömään toimeentuloonsa. (Koulu & Lindfors 2013, 154.) Tätä kutsutaan perusturvaksi, ja siihen kuuluva varallisuus on jätettävä velkojen maksun ulkopuolelle. Muutoin velallisen varallisuus voidaan huomioida maksuohjelmassa velkojen maksuun käytettävänä varoina. (Uitto 2010, 18.)

Kuva 1: Kaavio velkajärjestelymenettelyn etenemisestä

Velkajärjestelyn sisältö menettelyn hakemisesta sen päättymiseen on nähtävissä kuvassa 1. Velkajärjestelyasia tulee tuomioistuimessa vireille hakemuksesta, minkä jälkeen asian käsittely voidaan aloittaa. Varsinainen velkajärjestely alkaa vasta, kun tuomioistuin on antanut päätöksen menettelyn aloittamisesta. Velkajärjestelyhakemus voidaan kuitenkin myös hylätä, eikä menettelyä kaikkien hakijoiden kohdalla aloiteta. Kun aloittamispäätös on tehty, siirtyy asia tuomioistuimelta hetkellisesti selvittäjälle. Määrätty selvittäjä laatii maksuohjelman, jonka vahvistaminen tapahtuu jälleen tuomioistuimessa. Menettely voi tulla päätökseen usealla eri tavalla. Velallinen voi suorittaa maksuohjelman sellaisenaan, kuin se on ensiksi vahvis-

tettu. Maksuohjelmaan voidaan tehdä myös muutoksia velallisen tai velkojan hakemuksesta. Menettelyä ei välttämättä edes suoriteta loppuun, vaan maksuohjelma voi raueta hakemuksen seurauksena. Maksuohjelman jo päätyttyä voidaan velalliselle vielä vahvistaa lisäsuoritusvelvollisuus. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään velkajärjestelyn vaiheita tarkemmin.

3.1 Hakemuksen vireilletulo ja käsittely käräjäoikeudessa

Menettelyn hakeminen on mahdollista vain velalliselle itselleen ja sitä voi hakea yksi velallinen tai esimerkiksi puoliset yhdessä (Koulu & Lindfors 2010, 142). Velallisen on toimitettava hakemus tai useampien velallisten yhteishakemus toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Käytännössä tämä tarkoittaa käräjäoikeutta, joka toimii velallisen yleisenä oikeuspaikkana eli koti- ja asuinpaikkakunnan käräjäoikeutta. Jos velallinen on henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä yhtiössä, jolla on saneerausmenettely vireillä, voi hakemuksen tehdä myös saneerausasiaa käsittelevälle käräjäoikeudelle. (Koulu & Lindfors 2010, 146.) Ennen hakemuksen tekemistä velallisen tulee pyrkiä itse sopimaan velkojensa järjestelystä suoraan velkojien kanssa. Sovintomahdollisuuden selvittäminen perustuu velkajärjestelylain 11 §:ään.

Velkajärjestelyn hakemiselle on olemassa tiettyjä edellytyksiä ja esteitä, kuten menettelyiden hakemiselle yleensäkin. Velkajärjestely voidaan myöntää sellaiselle henkilölle, jolla on kotipaikka Suomessa, eikä velallisella tarvitse olla Suomen kansalaisuutta. Jotta velkajärjestely voidaan myöntää, ei velallinen saa olla konkurssissa. (Uitto 2010, 25.) Velallisen maksukyvyttömyyden on johduttava pääasiassa sairauden, työkyvyttömyyden, työttömyyden tai muun olosuhteiden muutoksen takia heikentyneestä maksukyvyistä eikä se saa olla pääasiassa velallisen omaa syytä. Velkajärjestely voidaan myöntää myös, jos sille on muuten painavat perusteet, kun huomioidaan velkojen määrä suhteessa velallisen maksukykyyn ja maksukyvyyn parantaminen vaatisi velalliselta kohtuuttomia toimenpiteitä. (Uitto 2010, 28.)

Hakemuksen tullessa vireille käräjäoikeus tutkii, onko menettelylle olemassa VJL 10 §:n mukainen yleinen este. Näitä voivat olla taloudellisen aseman järjestely velkojien vahingoittamiseksi, velallisen pakoilu tai tietojen salaaminen ulosottomenettelyssä ja väärin tietojen antaminen luottoa myönnettäessä. Jos velalliselle on rikoksen perusteella määrätty maksuvelvollisuus tai velallinen on epäiltynä esitutkinnassa tai syytteessä rikoksesta, josta hänelle voidaan määrätä maksuvelvollisuus, ei menettelyä voida aloittaa. Myös harkittu velkaantuminen velkajärjestelyä silmällä pitäen ja merkittävänä pidetty velka elinkeinotoiminnassa, jossa on menetelty törkeän sopimattomasti velkojia kohtaan tai laiminlyöty muuten lakisääteisiä velvollisuuksia muodostavat esteen. Väärin tietojen antaminen velkajärjestelyä varten, tietojenantovelvollisuuden laiminlyönti tai maksu- ja vakuudenasettamiskiellon rikkominen estävät niin ikään menettelyn aloittamisen. Sama velallinen voi päästä velkajärjestelyyn vain kerran, eli velalliselle aikaisemmin vahvistettu maksuohjelma on este uudelle menettelylle. Me-

nettelyä ei vahvisteta myöskään silloin, jos on perusteltu syy olettaa, että velallinen ei tulisi noudattamaan maksuohjelmaa tai velan järjesteleminen olisi kohtuutonta.

Edellä mainittujen esteiden ja edellytysten selvittämiseksi tuomioistuimien yleensä kuulee asianosaisia. Liitteen yksi käsittelyohjeista ilmenee tavanomainen käsittelytapa, jonka mukaan velkojat saavat lausua velallisen hakemuksesta ja hakija puolestaan velkojien lausumien johdosta. Velkajärjestelyasia voidaan käsitellä kokonaan kirjallisessa menettelyssä tai asiassa voidaan tarvittaessa järjestää istunto.

Käräjäoikeuden käsittelyohjeita tarkasteltaessa voidaan huomata käsittelyvaiheiden yhteys insolvenssioikeuden periaatteisiin, joita on käsitelty luvussa 2.1. Tavassa pyytää lausumia on nähtävissä asianosaisten kuulemisen periaate. Lausumien lähettäminen tiedoksi muille asiaan osallisille ilmentää puolestaan yhtä arvoperiaatteista, läpinäkyvyyden periaatetta.

3.2 Menettelyn aloittaminen

Velkajärjestelymenettely alkaa tuomioistuimen tehtyä aloittamispäätöksen. Suuressa osassa velkajärjestelyasioita määrätään selvittäjä, joka laatii velallisen maksuohjelman. Tehdessään päätöksen menettelyn aloittamisesta käräjäoikeus asettaa samalla määräajan maksuohjelmaehdotuksen toimittamiseksi tuomioistuimeen. (Uitto 2010, 110-111.)

Menettelyn alkamisella on oikeusvaikutuksia, joiden tarkoituksena on säilyttää velallisen senhetkinen tilanne, muuttamatta tämän taloudellista asemaa ennen maksuohjelman vahvistamista (Uitto 2010, 113). Näitä vaikutuksia ovat maksu-, vakuudenasettamis-, perintä-, ulosmittaus- ja täytäntöönpanokielto. Maksukiellon mukaan velallinen ei saa maksaa velkajärjestelyn piiriin kuuluvia velkojansa. Kielto ei koske uusia velkoja, jotka ovat syntyneet aloittamispäätöksen jälkeen. Uusilla veloilla tarkoitetaan velallisen toimeentulon kannalta välttämättömiä kustannuksia, sillä muutoin velallinen ei saa velkaantua enää menettelyn aikana. Maksukiellosta seuraa, että velalliselle saattaa jäädä varoja elinkustannusten maksamisen jälkeen. Nämä varat tulee säilyttää ja käyttää myöhemmin velkajärjestelyvelkojen maksamiseen maksuohjelman mukaisesti. Mikäli velallinen maksukiellosta huolimatta maksaa pois kyseisiä velkoja, rahat tulee palauttaa velalliselle. Maksukiellon rikkominen voi myös muodostaa esteen maksuohjelman vahvistamiselle ja lopulliselle velkajärjestelyyn pääsemiselle. (Uitto 2010, 114-117.)

Kieltojen asettamisella pyritään paitsi velallisen taloudellisen tilanteen säilyttämiseen, myös siihen, että velkojien asema toisiinsa nähden ei muuttuisi. Vakuudenasettamiskielto estää velallista asettamasta vakuutta velkajärjestelyn piiriin kuuluvasta velasta, jolloin kenestäkään tavallisesta velkojasta ei voi tulla menettelyn aikana vakuusvelkojaa. Tällä tavalla kukaan

velkojista ei voi yrittää päästä muita parempaan asemaan. Kiellon vastaisesti asetettu vakuus on palautettava takaisin velalliselle. (Uitto 2010, 118-119.)

Perintäkiellolla estetään velkojaa vaatimasta maksua velalliselta. Velkoja ei saa toimillaan painostaa velallista maksamaan velkaa tai ryhtyä muutoinkaan toimiin velan suorittamiseksi. Velkoja ei voida myöskään irtisanoa maksamattomien erien vuoksi. Perintäkiellon seurauksena esimerkiksi vakuusvelkoja ei saa ryhtyä realisoimaan vakuutena olevaa omaisuutta. (Uitto 2010, 119-120.) Kiellon vastaiset toimet ovat tehottomia, eivätkä ne sido osapuolia. Vilpittömän mielen suoja saattaa kuitenkin suojata luovutetun vakuuden saajaa, jos omaisuutta on kiellostä huolimatta luovutettu. (Uitto 2010, 125.)

Ulosmittaus- ja täytäntöönpanokielto täydentää muita kieltoja kieltämällä velkojen ulosmittaamisen. Kun menettely on aloitettu ja velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat ovat tiedossa, ei näihin velkoihin saa kohdistaa täytäntöönpanoa. Jos ulosmittaus on ehditty jo aloittaa ja ulosottomiehellä on hallussaan velallisen omaisuutta, ei tätä omaisuutta saa ryhtyä realisoimaan. Ulosottomiehen on säilytettävä omaisuus tai jo myydystä omaisuudesta saadut rahavarat itsellään. Poikkeuksen ulosmittauskieltoon muodostaa etuoikeutettu elatusapuvelka. Myös mahdollinen velallisen tuloihin kohdistuva maksukiello pysyy edelleen voimassa menettelyn aikana. Maksamatta jääneet tulot jäävät kuitenkin ulosottomiehen haltuun. (Uitto 2010, 129-131.)

Kuten edellä todettiin, kiellot suojaavat velallisen lisäksi myös velkojia. Vakuudenasettamiskiellolla pyritään siihen, että velkojien asema toisiinsa nähden ei muuttuisi. Tämän voi nähdä ainakin velkojien yhdenvertaisuuden periaatetta edistävänä tekijänä. Maksuohjelmaehdotusta laatiessaan selvittäjän on oltava tietoinen velallisen tuloista ja veloista. Aloittamispäätöksessä asetetaan velkojille määräpäivä velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan ilmoittamiseksi. Tämän kaltaisen ilmoituksen tekeminen on tyypillistä muillekin insolvenssimenettelyille. Jos velkoja jättää ilmoittamatta tai valvomatta saatavansa, tämän saatetaan katsoa jättäytyneen menettelyn ulkopuolelle. Kollektiivisuuden periaatteen mukaisesti tästä seuraa oikeudenmenetys. Tällä on vaikutusta velan huomioimiseen maksuohjelmassa.

3.2.1 Maksuohjelman laatiminen ja vahvistaminen

Menettelyn alettua aletaan velalliselle laatia maksuohjelmaa. Käräjäoikeudelle toimitetaan ohjelmaehdotus, jonka laatimisesta vastaa yleensä selvittäjä. Selvittäjää ei välttämättä määrätä, jolloin velallinen itse toimittaa ehdotuksen. Selvittäjä koostaa velallisen taloudellisesta tilanteesta selvityksen, jonka tekemisessä velallisen on myötävaikutusvelvollisuuden mukaan autettava. Ohjelman laatimisessa keskeistä on velallisen maksuvara, eli kuinka paljon velallisen tulee kuukaudessa käyttää velkojensa maksamiseen. (Koulu ym. 2009, 944.) Maksuvaran

laskemisessa kartoitetaan velallisen tulot, joihin lasketaan ansiotulojen lisäksi mukaan erilaiset päivärahat ja muut etuudet. Tuloista vähennetään välttämättömät elinkustannukset, joihin katsotaan kuuluvan muun muassa asumismenot, lapsen päivähoitomenot ja elatusapu. (Uitto 2010, 181-183.) Maksuvaralaskelmassa huomioidaan koko kotitalous eli välttämättömien elinkustannusten katsotaan jakautuvan esimerkiksi puolisoitten kesken. Jos velallisella on puoliso, vaikuttavat tämän tulot siten välillisesti velallisen maksuvaraansa. (Koulu ym. 2009, 922.)

Velallisen varallisuuden käyttämisestä velkojen maksuun säätelee velkajärjestelylain 5 §, jonka mukaan velallisen perusturvaan kuuluvaa omaisuutta voidaan käyttää velkojen maksamiseen vain muutamissa poikkeustapauksissa. Kaikki perusturvaan kuulumaton omaisuus on käytettävä velkojen maksamiseen. Perusturvaan on laissa katsottu kuuluvan omistusasunto, kohtuullinen asuinirtaimisto ja kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset tavarat. Myös työvälineet ja muu omaisuus, jota velallinen tarvitsee toimeentulonsa turvaamiseen, ovat osa perusturvaa.

Velkojen huomioiminen maksuohjelmassa on melko yksinkertaista, jos velallisella on vain tavallisia velkoja, joista ei ole annettu vakuutta. Maksuvara tavallisille veloille lasketaan tekeillä vähennykset velallisen tuloista. (Uitto 2010, 189.) Laskettaessa vakuusvelkoja ja niiden maksamiseen käytettäviä varoja on ensiksi otettava huomioon, kuuluuko vakuudeksi annettu omaisuus velallisen perusturvaan. Perusturvaan kuulumaton omaisuus voidaan aina realisoida velkojen maksamiseksi, mutta perusturvan piirissä tapahtuvasta realisoinnista on erityisiä säännöksiä. (Uitto 2010, 213.) Jos velan vakuutena on omistusasunto, on tiettyjen edellytysten täytyttävä, jotta velallinen voi säilyttää asunnon. Velallisen on kyettävä maksamaan vakuusvelkaosuutensa ja lisäksi tavallisten velkojensa vähimmäiskertymä. Jos asetetut edellytykset eivät täyty, omaisuus on realisoitava. (Uitto 2010, 199.) Velan vakuutena voi olla muutaakin perusturvaan kuuluvaa omaisuutta kuin omistusasunto. Jotta velallinen voi säilyttää omaisuutensa, täytyy hänen pystyä maksamaan vakuusvelkaosuutensa kokonaisuudessaan. Tavallisten velkojen vähimmäiskertymää ei sen sijaan tarvitse maksaa. Kertymä on otettava huomioon ainoastaan, jos velallisella on menettelyn alkaessa omistusasunto. (Uitto 2010, 213.)

Käräjäoikeuteen toimitettava maksuohjelmaehdotus sisältää maksuvaran ja velkojen maksusuunnitelman lisäksi tiedon maksuohjelman kestosta. Yleisin maksuohjelmille asetettu kesto on ollut viisi vuotta. Ohjelma voidaan kuitenkin määrätä kestoltaan lyhyemmäksi tuomioistuimen harkinnan mukaan. (Koulu ym. 2009, 933.) Maksuohjelman tarkka sisältö käy ilmi velkajärjestelylain 36 §:stä. Lain mukaan maksuohjelmassa on mainittava muun muassa toimenpiteet, joihin velallisen on ryhdyttävä parantaakseen maksukykyään.

Maksuohjelmaehdotuksen valmistuttua on velallisen velkojilla aikaa antaa lausuma ehdotuksesta. Ohjelmaehdotuksesta on aiheellista pyytää lausumaa myös velalliselta. Selvittäjä huolehtii kaikkien lausumien pyytämisestä ja tiedoksiannosta. Kun selvittäjä toimittaa käräjäoikeudelle lopullisen maksuohjelmaehdotuksensa, mainitsee hän samalla lausumissa mahdollisesti esitetyistä riitautuksista. Lausumissa voidaan tehdä väitteitä maksuohjelmasta ja velkojat voivat tuoda esille velkajärjestelyn aloittamisen esteitä tai muuten puutteellisia menettelyä edellytyksiä. Jotta maksuohjelman sisällön lainmukaisuutta voidaan tuomioistuimessa ryhtyä tutkimaan, on jonkun asianosaisista tehtävä asiasta väite. Saatavia koskevat riitautukset voidaan käsitellä maksuohjelmassa. Ohjelman käsittely ei kuitenkaan saa viivästyä tämän vuoksi. Tällöin tuomioistuimen on ohjattava asiassa erillisen riitautuskanteen vireillepanoon. (Koulu ym. 2009, 945.)

Ennen kuin tuomioistuin vahvistaa ohjelmaehdotuksen lopulliseksi maksuohjelmaksi, on velkajärjestelyn edellytykset ja esteet tutkittava vielä kerran, mikäli siihen on tarvetta. Tuomioistuin antaa tämän jälkeen maksuohjelmasta päätöksen, jolla ohjelma voidaan vahvistaa tai velkajärjestelyhakemus hylätä. Ohjelmaehdotusta käsiteltäessä on voinut käydä ilmi, että velkajärjestelyn edellytykset puuttuvat tai sille on esteitä. Jos velkajärjestelyhakemus hylätään, menettelyn myötä voimaan tulleet kiellot lakkaavat. Vahvistamis- tai hylkäämispäätöksen myötä asian käsittely tuomioistuimessa päättyy. (Uitto 2010, 220-221.)

3.2.2 Maksuohjelman noudattaminen ja elämän olosuhteet

Maksuohjelman keston aikana velallinen maksaa suorituksia velkojilleen ohjelman mukaisesti. Velkojien vastuulla on seurata, että maksuohjelmaa noudatetaan ja suoritukset tulevat maksuaikataulun mukaisesti. Velallisen maksukyky saattaa ohjelman keston aikana parantua, ja myös tätä on seurattava. Velalliselle voidaan vahvistaa lisäsuoritusvelvollisuus parantuneen maksukykyyn vuoksi. (Uitto 2010, 237.)

Velkajärjestelylain 35 a §:n mukaan lisäsuorituksen maksaminen tulee kyseeseen, kun velallinen saa yhden tai useamman kertaluonteisen suorituksen, joiden määrä yhteensä ylittää 1000 euroa. Tällainen suoritus voi olla esimerkiksi perintö tai lahja. Lisäsuorituksia on tehtävä myös silloin, jos velallisen tulot kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna. Tuloista vähennetään tulojen hankinnasta mahdollisesti aiheutuneet lisämenot. Tulojen kasvun on vähennysten jälkeen oltava vähintään 2000 euroa kalenterivuoden aikana. Tuolloin 2000 euroa ylittävästä osasta on puolet käytettävä velkojen maksuun.

Velkoja voi jättää tuomioistuimeen hakemuksen lisäsuoritusvelvollisuuden vahvistamiseksi, jos velkoja ja velallinen eivät keskenään pääse yhteisymmärrykseen maksettavan suorituksen määrästä. Hakemus on tehtävä kahden vuoden sisällä maksuohjelman päättymisestä, eikä sitä

voi tehdä maksuohjelman aikana. Hakemuksen voi tehdä myös velallinen itse, jolloin velkojilla, joita asia koskee, on tilaisuus lausua hakemuksesta. Velkojan tekemästä hakemuksesta saavat velallisen lisäksi lausua myös muut velkojat, joita asia koskee. Lisäsuoritusta koskeva hakemus tulee tuomioistuimessa vireille kokonaan uutena asiana, jonka käsittely päättyy päätökseen siitä, vahvistetaanko lisäsuoritusvelvollisuus vai ei. Vahvistamispäätöksessään tuomioistuin vahvistaa lisäsuorituksen määrän ja erillisestä pyynnöstä myös maksuaikataulun. (Uitto 2010, 232-234.)

Maksuohjelmaa voidaan myös muuttaa sen keston aikana tai se voidaan määrätä raukeamaan (Uitto 2010, 238, 246). Koska velallisen elämässä voi ehtiä tapahtua paljon maksuohjelman keston aikana eikä kotitalouksien olosuhteita pystytä ennakoimaan varmasti vuosiksi eteenpäin, on maksuohjelman muuttaminen tehty mahdolliseksi. Velallisen maksukyvyyn olennainen heikentyminen muodostaa perusteen maksuohjelman muuttamiselle. Muutoksia voidaan tehdä myös, jos ohjelman aikana ilmenee velkajärjestelyn kannalta olennaisia asioita. Esimerkiksi omaisuutta realisoitaessa sen arvo saattaa osoittautua merkittävästi erilaiseksi kuin maksuohjelmassa on arvioitu. Maksuohjelman ollessa jo voimassa voi ilmetä myös tuntematon velka, joka ei ole ollut tiedossa maksuohjelmaa vahvistettaessa. Kun maksuohjelmaa on laadittu, on jonkin velan suuruus voinut olla epäselvä seikka. Jos tämän velan määrä myöhemmin osoittautuu oleellisesti poikkeavan arviosta, voidaan maksuohjelmaa muuttaa siltä osin. (Koulu ym. 2009, 950-951.)

Maksuohjelman raukeaminen tulee kyseeseen silloin, jos velallinen on laiminlyönyt velvollisuksiensa tai ilmenee, että ohjelman vahvistamiselle olisi ollut olemassa este. Suoritusten laiminlyöntiä ei saa tapahtua ilman hyväksyttävää syytä. Velallinen ei saa laiminlyödä myöskään tietojenantovelvollisuuttaan, joka velvoittaa tämän esimerkiksi antamaan tietoja lisäsuoritusvelvollisuuden muodostavista seikoista velkojien pyynnöstä. Velallisen velvollisuus myötävaikuttaa ohjelman toteutumiseen tarkoittaa muun muassa sitä, ettei hän saa velkaantua lisää ohjelman aikana muutoin kuin välttämättömän toimeentulon vuoksi. (Koulu ym. 2009, 952.)

Ohjelman muutoshakemus on tehtävä tuomioistuimelle maksuohjelman keston aikana ja viipymättä sen jälkeen, kun hakija on saanut tietoonsa perusteen muuttamiselle (Koulu ym. 2009, 951). Raukeamishakemuksen voi jättää velallinen maksuohjelman aikana ja velkoja niin kauan kuin velallinen ei ole maksanut kaikkia ohjelman mukaisia suorituksia. Lisäksi velkoja voi tehdä hakemuksen vielä kaksi vuotta suoritusten maksamisen jälkeen. (Koulu ym. 2009, 952.) Kummatkin asiat tulevat tuomioistuimessa vireille ja käsitellään uutena, omana asianaan.

3.3 Menettelyn vaikutukset velallisen näkökulmasta

Velkajärjestelyn tavoitteena on korjata velallisen vakava velkatilanne ja ehkäistä siten myös tämän velkaantumista tulevaisuudessa. Velallisten suoriutumista maksuohjelmasta on tutkittu monesti, mutta myös menettelyn jälkivaikutuksista ihmisten elämässä on tehty tutkimuksia. Velallisten omien kokemusten mukaan velkajärjestelyä ei ole koettu helpoksi, mutta mahdollisuus menettelyyn on kuitenkin parantanut luottamusta tulevaisuuteen. Rankoista kokemuksista huolimatta velalliset ovat painottaneet taloudellisen tilanteen ja rahankäytön selkeyttämistä. Lisäksi velkaantumiseen on suhtauduttu jatkossa aiempaa varovaisemmin. (Mutttilainen & Valkama 2003, 6, 9-10.)

Velkajärjestelyssä olleet velalliset ovat silti muita todennäköisemmin vaarassa joutua uudelleen maksuvaikeuksiin. Maksuohjelman aikana syntyvät uudet maksuhäiriömerkinnät saattavat johtua esimerkiksi käräjäoikeuden vahvistamista yksipuolisista tuomioista tai ulosotossa toteutetuista varattomuuksista. (Mutttilainen & Valkama 2003, 10.) Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2011 tekemän selvityksen mukaan 37 %:lla velkajärjestelyssä olleista oli velkaa noin vuosi maksuohjelman päättymisen jälkeen. Maksuohjelman päättymisen jälkeen neljäsosa oli ottanut uutta velkaa. (HE 83/2014, 6.)

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2003 tekemä tutkimus sisältää velkajärjestelyn suorittaneiden kertomuksia siitä, miten elämä on sujunut menettelyn päättymisen jälkeen. Menettelyssä kritisoiitiin muun muassa sitä, ettei velalliselle annettu tarpeeksi tietoa menettelyn sisällöstä, kuten lisäsuoritusvelvollisuudesta tai sen etenemisestä. Useat tutkimukseen osallistuneet olivat epävarmoja velkajärjestelyn päättymisajankohdasta. He eivät olleet mielestään saaneet riittävää varmistusta siitä, että menettely on ohi. (Mutttilainen & Valkama 2003, 30, 36.) Menettelyn onnistuneesti loppuun suorittaneet kokivat kuitenkin toimeentulonsa paremmaksi kuin maksuohjelman aikana, suurin osa kuvaili toimeentuloaan kohtuulliseksi tai hyväksi. Toimeentulovaikeuksia vaikutti olevan niillä, joiden velkoja oli siirtynyt ulosoton kautta perittäväksi maksuohjelman raukeamisen tai lisäsuoritusvelvollisuuden vuoksi. (Mutttilainen & Valkama 2003, 37-38.)

Haastatelluista lähes puolella oli velkaa maksuohjelman jälkeen. Yleisimpiä velkoja olivat lisäsuorituksista johtuvat velat. Muita syitä velkaantumiselle olivat vippilainat, velkajärjestelyn ulkopuolelle jääneet velat tai maksuohjelman jälkeen otetut uudet velat. Lisäsuorituksille oli useimmiten saatu sovittua vapaaehtoinen maksuohjelma. Velkajärjestelyn läpikäyneiden suhtautuminen lainanottoon myös tulevaisuudessa oli myönteistä ja yli puolet olisi halukkaita ottamaan velkaa jatkossa. Syinä velan ottamiselle mainittiin asunnon ja auton kaltaiset suuret hankinnat. Tutkimuksen aikana elinkeinonharjoittajia koskevaa lakimuutosta ei vielä ollut tehty, joten velallisina saattoi olla vain entisiä yrittäjiä, ei menettelyn aikana yritystoimintaa

harjoittaneita. Näistä moni oli aikeissa aloittaa yrittämisen uudelleen, mutta kertoi pyrkivänsä jatkossa harkitsevaisuuteen ja vähäisempiin riskeihin. Kaikkien haastateltavien kyky hallita raha-asioitaan ei ollut parantunut. Eräs haastateltavista oli ajautunut uudelleen velkaongelmiin kulutusluottojen vuoksi alle puolen vuoden kuluttua menettelyn päättymisestä. (Mutttilainen & Valkama 2003, 38-40.)

Enemmistö koki velkajärjestelyn korjanneen taloudellista tilannettaan merkittävästi. Menettelyn koettiin tuoneen helpotuksen henkisesti raskaaseen kamppailuun velkojen kanssa, vaikka itse menettelykin oli ollut rankka. Elämäntilanne oli rauhoittunut ja tavoite uudesta alusta oli kertomusten mukaan toteutunut. Velkajärjestelyllä koettiin olleen vaikutusta myös sosiaaliin suhteisiin ja tulevaisuuden suunnitelmiin. Maksuohjelmasta aiheutuneiden rajoitteiden loppuminen oli vaikuttanut myönteisesti työhön motivoitumiseen. Moni piti hyvänä asiana järjestelmän olemassaoloa ja mahdollisuutta vapautua veloista ikuisen velkavastuun sijaan. (Mutttilainen & Valkama 2003, 41-42.)

Velkajärjestelyyn tyytymättömät arvostelivat erityisesti lisäsuorituksiin liittyviä säännöksiä siitä, etteivät ne kannustaneet työntekoon ja yrittämiseen. Toisaalta osa kertoi olleensa halukkaita työntekoon, mutta maksuhäiriömerkintä oli vaikuttanut kielteisesti mahdollisuuksiin saada työtä. Velkajärjestelyn ja siitä aiheutuneiden sivuvaikutusten kerrottiin estäneen tekemästä joitain päätöksiä myös perhe-elämän saralla. Kritisoinnin kohteena on ollut myös velkajärjestelyyn kuuluva käytäntö, jonka mukaan perusturvaan kuulumaton omaisuus käytetään velkojen maksuun. Velkajärjestelyssä oleva henkilö ei voi tällöin omistaa oikeastaan mitään ylimääräistä, mikä on osaltaan ajanut velallisia ei-toivottuihin ratkaisuihin. Osa haastateltavista kertoi tehneensä pimeää työtä ja järjestelleensä taloudellista tilannettaan velkojen kannalta epäedulliseksi. (Mutttilainen & Valkama 2003, 44-46.)

3.4 Elinkeinonharjoittajat velkajärjestelyssä

Kun lakia yksityishenkilön velkajärjestelystä muutettiin vuoden 2015 alusta lähtien, yksi keskeisimmistä muutoksista koski elinkeinonharjoittajia. Yksityiset elinkeinon- ja ammatinharjoittajat ovat aiemmin voineet hakeutua ainoastaan yrityssaneeraukseen yritysverkojensa kanssa. Lakimuutos mahdollistaa heidän pääsytensä myös velkajärjestelyn piiriin. Menetelmänä yrityssaneeraus on raskas ja siitä voi aiheutua menettelyn hakijalle suuria kustannuksia. Tämän vuoksi on katsottu velkajärjestelyn olevan hyvä vaihtoehto pienimuotoista toimintaa harjoittaville elinkeinonharjoittajille. Hallituksen esityksestä ilmenee tavoite kannustaa velkaantuneita yrittäjyyteen sen sijasta, että nämä ajautuisivat työttömyyteen. Lakimuutoksen tarkoituksena on myös suoda uusi mahdollisuus pienyrittäjille rehellisen yrittäjyyden ansiosta. (HE 83/2014, 27.)

Entisessä muodossaan laki ei mahdollistanut elinkeinotoiminnan jatkamista samalla, kun elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja järjestellään. Jos elinkeinonharjoittaja tahtoi hakea velkajärjestelyä, oli tämän käytännössä lopetettava yritystoimintansa. Toinen vaihtoehto yritystoimintaan liittyvien velkaongelmien selättämiseksi oli hakea yrityssaneerausta, jossa sekä yksityistalouden että elinkeinotoiminnan velat otetaan huomioon. Tässä menettelyssä yrittäjän omaisuudensuoja on kuitenkin heikompi kuin velkajärjestelyssä. Saneerauksesta poiketen velkajärjestelyssä yrittäjän on mahdollista säilyttää omistusasuntonsa tietyin edellytyksin. (Velkajärjestely mahdolliseksi myös pienyrittäjille vuoden 2015 alusta 2014; Niiranen 2015, 12.)

Lakimuutos on siis mahdollistanut elinkeinonharjoittajan yritysvelkojen järjestelemisen velkajärjestelyssä, kun aiemmin tämä on ollut mahdollista vain yrittäjän yksityisvelkojen osalta. Velkajärjestelyä ei kuitenkaan voida hakea elinkeinotoiminnasta aiheutuneille veloille yksinään, vaan menettelyssä järjestellään sekä yksityistalouden että elinkeinotoiminnan velat. Elinkeinonharjoittaja voi edelleen hakea velkajärjestelyä myös pelkille yksityistalouden veloille, mutta elinkeinotoiminnan velat on tällöin pystyttävä hoitamaan muulla tavoin. Käytännössä uudistus tarkoittaa sitä, että velkajärjestelyn hakijan velat on eroteltava yksityistalouden ja elinkeinotoiminnan velkoihin. (Niiranen 2015, 11-12.)

Eroina velkajärjestelyn ja yrityssaneerauksen välillä on mainittu niistä aiheutuvien kustannusten suuruus, yrittäjän omaisuudensuoja ja se, minkälaisia velkoja menettelyt kattavat. Maksuohjelman kesto eroaa menetelmissä siten, että yrityssaneerauksessa ohjelmat laaditaan yleensä pidemmäksi ajaksi kuin velkajärjestelyssä. Hakemisprosessissa velkajärjestelyn hakija voi käyttää maksutta apunaan talous- ja velkaneuvojaa, joka ei kuitenkaan voi auttaa saneeraushakemuksen jättämisessä. (Niiranen 2015, 13.)

Elinkeinotoiminnan kannalta keskeisen eroavaisuuden muodostaa menettelyissä käytettävien keinojen laajuus. Yrityssaneerauksessa toimenpiteet ulottuvat pelkästä velkojen järjestelystä myös elinkeinotoiminnan tervehdyttämiseen. (Niiranen 2015, 13.) Saneerauksessa voidaan vahvistaa laajalti liiketoimintaa järjesteleviä toimia. Näillä pyritään turvaamaan toiminnan edellytykset ja saamaan se jälleen kannattavaksi. Velkajärjestelyssä ei liiketoimintaa yritetä muokata uudelleen, vaan keskitytään ainoastaan velkojen järjestelemiseen. Tämän vuoksi velkajärjestelyyn pääseminen ei ole mahdollista, ennen kuin yritystoiminta on jo tervehdytetty ja saatu kannattavaksi. (Velkajärjestelylaki muuttuu - käytännön ohjeita 2014.) Hallituksen esityksestä ilmenee, että lain uudistamisella onkin ollut tarkoituksena luoda kaksi vaihtoehtoa, joista yrittäjä voi valita tilanteeseensa paremmin sopivan. (HE 83/2014, 27.)

4 Käsittelyohjeiden päivitys Espoon käräjäoikeudelle

Tämän opinnäytetyön liitteenä ovat käräjäoikeuden henkilöstölle suunnatut ohjeet velkajärjestelyasioiden käsittelyä varten. Toimeksianto ohjeiden laatimiseen tuli Espoon käräjäoikeudelta. Espoon käräjäoikeuden toimitilat sijaitsevat Espoossa ja käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Espoon ja Kauniaisten kaupungit. Espoon käräjäoikeuden tuomiopiirin ulosottovalitusasioissa muodostaa Länsi-Uudenmaan ulosottoviraston toimialue ja yrityssaneerausasioissa Espoon, Tuusulan ja Vantaan käräjäoikeuksien tuomiopiirit.

Espoon käräjäoikeudessa on kolme osastoa. Käräjäoikeuden hallintoa hoidetaan osastolla 1, jonka henkilöstöön kuuluvat laamannin ja muun hallintohenkilökunnan lisäksi kirjaamon henkilöstö. Myös haastemiehet, notaarit ja harjoittelijat kuuluvat hallinnollisesti osastolle 1. Osastolla 2 käsitellään siviiliasioita ja osasto on jakautunut kolmeen tiimiin. Tiimi 1 käsittelee perheoikeudelliset asiat ja muut hakemusasiat sekä riitautuneet huoneenvuokra-asiat. Lisäksi perhetiimin tuomarit ovat erikoistuneet sovitteluun. Tiimi 2 käsittelee insolvenssiasioita ja ulosottovalituksia. Molemmissa tiimeissä ratkotaan lisäksi lähestymiskieltoasioita ja laajoja riita-asioita. Kolmannessa tiimissä kärjäsihteerit käsittelevät ja ratkaisevat kansliahenkilöstön toimivaltaan kuuluvat riidattomat summaariset ja summaariset huoneenvuokra-asiat. Osasto 3 on keskittynyt rikos- ja pakkokeinoasioihin sekä lähestymiskieltoasioihin. Myös osasto 3 on jaettu tiimeihin. Tiimi 1 käsittelee talous-, työ-, immateriaali-, virka- ja ympäristörikkokset, tiimi 2 törkeät huumausaineriikokset ja tiimi 3 seksuaaliriikokset ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvät rikokset. Kaiken kaikkiaan käräjäoikeudessa on vakinaista henkilökuntaa 72 henkilöä. Lisäksi on määräaikaista henkilöstöä.

Velkajärjestelyasioita Espoon käräjäoikeudessa käsittelevät siviiliosaston insolvenssiasioihin perehtyneet tuomarit sekä kärjänotaarit eli tuomioistuinharjoittelijat. Insolvenssitiimeissä on niin kutsuttu velkajärjestelysihteerit, joka vastaa kaikkien tiimin kärjätuomareiden sekä kärjänotaarien velkajärjestelyasioista. Osastolla on tapahtunut viime aikoina henkilöstömuutoksia, joiden seurauksena henkilöitä on täytynyt perehdyttää uusiin ja erilaisiin työtehtäviin. Osana tätä opinnäytetyötä on toteutettu velkajärjestelyasioiden käsittelyohje, joka on suunnattu erityisesti kärjäsihteeereille. Näiden ohjeiden on tarkoitus olla avuksi perehdyttämisessä ja yhtenäistää sihteerien työtapoja. Yhtenäisillä työtavoilla käräjäoikeus uskoo myös asiakaspalvelun laadun parantuvan. Ajan tasalla olevat ohjeet ovat erityisen tärkeitä, koska laki on muuttunut vuoden 2015 alusta lähtien. Ohjeita tullaan tulevaisuudessa päivittämään käräjäoikeuden toimesta tarpeen mukaan.

Sain toimeksiannon harjoittelupaikaltani toukokuussa 2015. Harjoittelun jälkeen olen jatkanut työskentelyä käräjäoikeudessa ja pystynyt siten työstämään ohjeita tiiviissä yhteistyössä käräjäoikeuden muun henkilöstön kanssa. Ensimmäinen versio ohjeista valmistui heinäkuussa. Vel-

kajärjestelyasioiden parissa tuolloin työskennelleet henkilöt koekäyttivät ohjeita oman työnsä ohessa. Ohjeita tarkasteltiin useiden eri henkilöiden toimesta, ja niitä on muokattu jatkuvasti. Velkajärjestelyasioiden vastuutuomari on tarkastellut ohjeiden juridista puolta, ja insolvenssiin tiimivastaavana toimiva käräjäsihteeri on miettinyt kanssani eri työvaiheita sekä niihin kuuluvia työtapoja. Järjestimme ohjeiden suunnittelussa mukana olleiden kanssa myös palaverin aiheesta 22.9.2015.

Insolvenssiin tiimivastaavan ehdotuksesta myös ulosottovirastosta tiedusteltiin mielipidettä käräjäoikeuden toimintatavoista. Käräjäoikeus on insolvenssiasioissa paljon yhteydessä ulosottoviranomaisiin. Tämän vuoksi Länsi-Uudenmaan ulosottovirastolta kysyttiin, missä muodossa he toivovat käräjäoikeuden toimittavan heille osoitetut asiakirjat. Ulosottoviraston toiveet on huomioitu ohjeissa.

4.1 Lakimuutoksen vaikutus ohjeiden tarpeellisuuteen

Velkajärjestelyasioita tutkiessani olen itse erottanut menettelyn etenemisessä neljä vaihetta: hakemuksen tekeminen, hakemuksen käsitteleminen ja velkajärjestelystä päättäminen, maksuohjelman laatiminen ja vahvistaminen sekä maksuohjelman noudattaminen. Käräjäoikeuden rooli osana prosessia korostuu lähinnä sen toisessa vaiheessa, kun käräjäoikeus käsittelee sille toimitetun velkajärjestelyhakemuksen. Velkajärjestelyn alettua asia siirtyy selvittäjän hoidettavaksi. Asia on käräjäoikeudessa uudelleen esillä vasta, kun selvittäjä toimittaa maksuohjelmaehdotuksen. Ohjeet käsittelevät siis enimmäkseen vaihetta, jossa velkajärjestelyhakemus on käräjäoikeuden käsittelyssä ja toimia, joita maksuohjelmaehdotuksen vahvistamisen tai hylkäämisen yhteydessä tehdään. Ohjeissa on käsitelty myös tilanteet, joissa jo kertaalleen käsitelty velkajärjestelyasia saapuu uudelleen käräjäoikeuteen. Näin tapahtuu tilanteissa, joissa vireille tulee vahvistetun maksuohjelman muuttamista, raukeamista tai lisäsuoritusvelvollisuuden vahvistamista koskeva hakemus. Tällaiseen hakemusasiaan suhtaudutaan kuin kokonaan uuteen asiaan siinä mielessä, että se saa käräjäoikeudessa uuden asianumeron. Alkuperäinen velkajärjestelyn hakemusasia katsotaan käsitellyksi vahvistamis- tai hylkäämispäätöksen yhteydessä.

Laissa tapahtuneet muutokset näkyvät käräjäoikeudessa esimerkiksi päätöksenteossa. Käräjätuomareiden on päätöksiä tehdessään huomioitava velkajärjestelyn esteisiin ja edellytyksiin tehdyt muutokset. Muut muutokset koskevat esimerkiksi velan vanhentumisen ja saldopäivän sekä vapaakuukausien laskemista. (Niiranen 2015, 45-55.) Näillä on merkitystä maksuohjelman laatimisen kannalta.

Lakimuutoksella on vaikutusta myös asian käsittelyjärjestykseen käräjäoikeudessa. Velkajärjestelyasioissa on mahdollistettu yksinkertaistettu menettely, jossa maksuohjelma tai sovin-

toesitys voidaan vahvistaa pienvelkojen vastustuksesta huolimatta. Tällä on pyritty välttämään tilanteilta, joissa maksuohjelmien pieniä ratkaisuja joudutaan tutkimaan uudelleen ja sovintoesitykset kaatuvat yhden pienen velkojan vastustukseen. (Niiranen 2015, 58.) Yksinkertaistettu menettely saattaa vähentää käräjäoikeuden työmäärää, kun esimerkiksi lausumia ei tarvitse lähettää yhtä monelle kuin täydessä menettelyssä. Kun yksinkertaistetussa menettelyssä esitetään sovintoehdotus, velallinen kuulee velkojia eikä käräjäoikeuden välttämättä tarvitse enää kuulla näitä. (Niiranen 2015, 61-63.) Työvaiheiden pienempi määrä luultavasti nopeuttaa käsittelyä tämän tyyppisissä tilanteissa.

Suuren linjan muutosten lisäksi lakiin tehtiin lukuisia pieniä tarkennuksia. Nämä tarkennukset koskevat muun muassa ilmoituksia, joita käräjäoikeuden kuuluu velkajärjestelyasioissa tehdä. (Niiranen 2015, 33.) Tällaiset pienet muutokset vaikuttavat suuresti juuri käräjäsihteerien työhön, jossa velkajärjestelyohjeiden on tarkoitus olla apuna.

4.2 Päivitetyt ohjeet käräjäoikeuden käytössä

Kun ryhdyin laatimaan käsittelyohjeita käräjäsihteeereille, sain avukseni käräjäoikeuden entiset velkajärjestelyohjeet. Ohjeisiin tarvitsi kuitenkin tehdä niin paljon muutoksia ja lisäyksiä, että lopulta päädyin aloittamaan ohjeiden laatimisen kokonaan puhtaalta pöydältä. Ohjeet olivat niin vanhat, että käräjäoikeuden käytännöt olivat ehtineet muuttua jo muutenkin kuin vain viimeisimmän lakimuutoksen vuoksi. Vanhat ohjeet olivat myös hyvin suppeat ja toimeksiantaja toivoikin tähän muutosta. Jäljempänä olen käyttänyt kirjoittamistani ohjeista nimitystä ”päivitetyt ohjeet”. Tämä selkeyttää eroa aikaisemmin käytössä olleisiin ohjeisiin.

Päivityksen myötä ohjeista tuli aikaisempaa laajemmat ja kattavammat. Vanhat ohjeet sisälsivät ohjeistuksen vain tilanteeseen, jossa hakijan velkajärjestelyasia käsitellään ensimmäistä kertaa. Vaikka velkajärjestelyhakemus olisi jo käsitelty ja menettely aloitettu, voidaan saman hakijan kohdalla laittaa vireille vielä muutos-, raukeamis- tai lisäsuoritusasia. Näihin tilanteisiin ei vanhoissa ohjeissa ollut varauduttu. Ohjeissa on nyt käyty monipuolisesti läpi velkajärjestelyasian käsittelyn eri vaiheita käsittelemällä myös prosessin vaihtoehtoiset etenemistavat. Erityisesti velkajärjestelyn aloittamispäätös voidaan antaa monensisältöisenä, ja jokainen skenaario vaatii käräjäsihteeriltä hieman erilaisia toimenpiteitä. Lakimuutoksesta johtuvat muutokset käsittelyssä luovat käräjäsihteeereille kokonaan uusia työvaiheita. Nämä on myös täytynyt lisätä ohjeisiin.

Kaikki nämä eri mahdollisuudet käsittelyn kulussa on pyritty käymään yksityiskohtaisesti läpi, jotta ohjeet olisivat yksiselitteiset ja helpot noudattaa. Koska tavoitteenani oli pitää ohjeet yksinkertaisina, pelkäsinkin kokonaisuuden vaikuttavan sekavalta ohjeiden laajuuden vuoksi. Oh-

jeiden rakenteen suunnitteleminen oli sen vuoksi haastavaa, mutta lopputuloksesta tuli mielestäni niin selkeä kuin mahdollista.

Yhtenä tavoitteena ohjeita laadittaessa oli toimintatapojen yhtenäistäminen, ja mielestäni tässä on onnistuttu. Ohjeet on laadittu niin yksityiskohtaisesti, että niitä noudattamalla työtavat yhtenäistyvät kuin itsestään. Yhtenäisillä työtavoilla on välillisesti pyritty myös toiseen tavoitteeseen, parempaan asiakaspalveluun. Asiakaspalvelun taso voidaan pitää tasaisena entistä paremmin, kun on yhteiset toimintaohjeet esimerkiksi asiakkaiden tiedottamista varten.

Päivitetyt ohjeet ovat paitsi aiempaa monipuolisemmat, myös tarkemmat. Entiset ohjeet sisälsivät ohjekohtia listattuna ranskalaisin viivoin, kun taas uusissa ohjeissa luvut on kirjoitettu kokonaisin lausein. Ohjeet soveltuvat mielestäni myös aivan uusille työntekijöille tarkkojen selitystensä vuoksi. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen on huomioitu ohjeiden alussa eräänlaisena johdanto-lukuna. Ensimmäinen luku sisältää yleistä tietoa velkajärjestelyistä ja ohjeita käräjäoikeuden yleisistä käytännöistä ja järjestelmistä. Lisäksi perehdyttämisessä voidaan hyödyntää opinnäytetyön teoriaosuutta. Insolvenssiasioissa kokematon henkilö saa siitä hyvän kuvan insolvenssioikeudesta ja -menettelyistä. Velkajärjestelymenettelyä koskeva luku puolestaan on kirjoitettu erityisesti käräjäoikeuden käsittelyprosessin näkökulmasta. Tätä mahdollisuutta voidaan hyödyntää perehdytyksessä varsinaisen käsittelyohjeen lisäksi.

Päivitetyt ohjeet ovat mielestäni onnistuneet, sillä ne täyttävät niille asetetut tavoitteet. Ohjeiden laatimiseksi on tehty laajaa tutkimustyötä. Prosessin aikana keskustelin niiden sisällöstä sekä käräjäsihteerien että velkajärjestelyasioiden vastuutuomarin kanssa. Myös ulkopuolisilta tahoilta, joiden toimintaan velkajärjestelymenettely vaikuttaa, on kysytty mielipidettä järkevimmistä toimintatavasta.

Toimeksiantajalta saatu palaute on ollut positiivista. Käräjäsihteerit ovat kokeneet ohjeet hyödyllisiksi ja ottaneet niistä aina uusimman version käyttöön sitä mukaa, kun ohjeita on tämän laadintaprosessin aikana muokattu. Tammikuussa 2016 insolvenssitiimissä on jälleen keskusteltu uusista muutoksista käräjäoikeuden omissa käytännöissä. Henkilöstö pitää insolvenssitiimin sisällä jatkossa itse huolta siitä, että ohjeet pysyvät ajan tasalla.

5 Johtopäätökset

Lakimuutokset tuovat mukanaan joitakin käytännön ongelmia, jotka lainsäätäjien on ratkaistava. On säädettävä siitä, miten muutokset sovitetaan tilanteisiin, joissa on jo ehditty soveltaa vanhaa lakia. Jo vireillä olevien velkajärjestelyasioiden osalta on ratkaistava, käsitelläänkö ne loppuun vanhoja säännöksiä soveltaen vai vaikuttavatko uudet muutokset niihin. Velkajärjestelylain lopussa on todettu, että tällaisissa tapauksissa velkajärjestelyn esteitä tutkitta-

essa sovelletaan uudistuneita säännöksiä. Myös uudistuneen lain sisältämä poikkeus, jonka mukaan velkajärjestely voidaan myöntää yleisestä esteestä huolimatta, on mahdollista asiaa käsiteltäessä. Jos velkajärjestelyhakemusasia on ehditty käsitellä alioikeudessa jo ennen lain voimaantuloa, muutoksenhakutuomioistuimessa sovelletaan entisiä säännöksiä. Jos velkajärjestely on ehditty aloittaa ennen muutosten voimaantuloa, on esimerkiksi mahdollisille velkajärjestelyn alkamisen jälkeen syntyneille veloille laskettava korot uusien säännösten mukaan. Joitakin uusia säännöksiä on sovellettava myös velallisen lisäsuoritusvelvollisuuteen, vaikka lisäsuoritusvelvollisuus olisi ehditty vahvistaa vanhojen säännösten mukaan.

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamiselle on nähdäkseni ollut selkeä tarve erityisesti yrittäjien kannalta. Pientä liiketoimintaa harjoittavat elinkeinonharjoittajat ovat olleet ennen tilanteessa, jossa he eivät ole oikeastaan sopineet mihinkään kategoriaan. Yrittäjänä jatkaminen ei ole ollut mahdollista yksityishenkilön velkajärjestelyssä, mutta toisaalta yrityssaneeraustakaan ei ole varsinaisesti suunniteltu pienille yrityksille. Rehabilitaatiomenettelyiden joukossa on ollut aukko, joka on lakimuutoksella pyritty paikkaamaan. Tämän aukon paikkaamisessa on mielestäni onnistuttu vain osittain.

Ennestään on ollut olemassa kaksi menettelyä: yksi yksityishenkilöille ja toinen yrityksille suunnattu menettely. Yksityiset elinkeinonharjoittajat sijoittuvat näiden kahden kohderyhmän välimaastoon, sillä heidän yksityiselämänsä on taloudellisesti vahvasti sidottu heidän liiketoimintaansa. Heillä olisi siis tarvetta menettelylle, joka huomioi nämä molemmat osat alueet. Mahdollistamalla liiketoiminnan harjoittaminen velkajärjestelyssä on luotu järjestelmä, jossa on edellytykset näiden molempien huomioimiseen. Edellytykset elinkeinonharjoittajille sopivalle menettelylle on siis olemassa, mutta toteutus ei ole mielestäni täysin onnistunut.

Puhtaasti yrityksille suunnattu yrityssaneeraus on keskittynyt täysin yritysten toimintakyvyn palauttamiseen ja varmistamiseen. Se sisältää paitsi velkojen järjestelyä, myös toimia, joilla varmistetaan, että liiketoiminta on kannattavalla pohjalla. Veloista selviäminen ei auta, jos liiketoiminta on järjestetty siten, että yritys velkaantuu heti uudelleen. Perusidean on oltava kannattava, jotta yrityksen tulevaisuus pitkällä tähtäimellä on turvattu. Saneerauksessa tämä on huomioitu liiketoimintaa tervehdyttävinä toimina, mutta velkajärjestelyssä tätä ei ole huomioitu. Velkajärjestely voi ainoastaan auttaa yrittäjää pääsemään eroon senhetkisistä veloistaan, mutta vastuu toiminnan järjestämisestä kannattavaksi on yrittäjällä itsellään. Tämä muodostaa huomattavan puutteen velkajärjestelyssä, jos sitä tarkastellaan yrittäjille tarkoitettuna menettelynä. Koska velkajärjestely on alun perin suunnattu vain yksityishenkilöiden taloudellisille vaikeuksille, se toimiikin yrittäjien kohdalla vain puolittain, yksityiselämän osalla.

Pohdiskelin myös tilannetta, jossa yrittäjä kaipaa apua nimenomaan elinkeinotoimintansa kanssa, mutta ei yksityiselämässään. Velkajärjestelylaissa säädetään, ettei velkajärjestelyä voi hakea yksistään elinkeinotoiminnan veloille. Velkajärjestelyssä on siis järjesteltävä joka tapauksessa myös yksityisvelat. Jos tarvetta yksityisvelkojen järjestelemiselle ei ole, ei velkajärjestelyn aloittamiselle ole edellytyksiä. Pelkkien elinkeinovelkojen kanssa yrittäjän on siis hakeuduttava saneeraukseen, jossa ongelmaksi muodostuvat jo mainitut korkeat kustannukset ja raskas prosessi. Vaikka tätä tilannetta on hallituksen esityksessä perusteltu sillä, että yrittäjät voivat valita vaihtoehtojen välillä, muodostaa tämä mielestäni edelleen ongelman. Yrittäjät jäävät määrittelemättömään tilaan, jossa heillä itsellään on vastuu oman tilanteensa määrittelemisestä ja lokeroimisesta menettelyiden välillä. Tätä samaa ongelmaa ei yhtiöillä tai pelkillä yksityishenkilöillä ole.

Lain muuttaminen yrittäjien tilanteeseen sopivaksi on vaatinut myös velkajärjestelyn esteiden päivittämistä. Lailla pyritään paitsi varmistamaan velallisen kohtuulliset oltavat, myös velkojien etujen toteutuminen. Elinkeinotoimintaan liittyvien velkojen järjestelystä on säädetty erityinen este (VJL 45 b §). Jos velkajärjestelyhakemuksen tarkoituksena on estää velkojien perintätoimet tai muutoin loukata velkojien oikeuksia, ei elinkeinovelkojen suhteen voida myöntää velkajärjestelyä. Elinkeinonharjoittajia koskevat samalla velkajärjestelyn yleiset esteet (VJL 10 §). Näissä mainitaan muun muassa, että keinottelunluonteisessa elinkeinotoiminnassa syntynyt merkittävä velka tai velkaantumiseen johtaneet piittaamattomat ja vastuuttomat toimet muodostavat esteen menettelyn aloittamiselle. Tämä ehkäisee yrittäjien osalta tahallista riskinottoa. Huomattavan riskialttiita liiketoimia saatetaan tarkastella vastuuttomina toimina, jolloin velkajärjestelyyn pääseminen vaarantuu.

Yksityisten elinkeinonharjoittajien tilanteen helpottamisen lisäksi lakimuutoksella on ollut myös muita tavoitteita. Hallituksen esityksestä ilmenee, että velallisia on haluttu kannustaa tulonhankintaan velkajärjestelyn aikana. Mahdollisuus toimia yrittäjänä varmasti osaltaan ehkäisee velkajärjestelyssä olevien työttömyyttä, mutta tähän on pyritty myös lisäsuoritusvelvollisuutta muokkaamalla. Jos velallisen tulot lisääntyvät maksuohjelman aikana yli 2000 euroa, hänen on annettava velkojille puolet 2000 euroa ylittävästä osasta. Hallituksen esityksessä mainitaan rajan olleen 970 euroa vuonna 2014, joten sitä on nostettu huomattavasti. Velallisen mahdollisuuksia pitää lisätulonsa on lisätty muutenkin. Velallisen ei tarvitse käyttää rajan ylittäviä varojaan velkojen maksuun, jos hän tarvitsee niitä välttämättömiin menoihinsa. Tämän luulisi motivoivan velallisia työntekoon ja tulojen kasvattamiseen maksuohjelman aikana ainakin jonkin verran. Velallisten ajatuksia lisäsuoritusjärjestelmästä ja huonosta toimeentulosta maksuohjelman aikana on huomioitu hallituksen esityksessä, ja muutokset vaikuttavat vievän tilannetta parempaan suuntaan. Tulevaisuuden kokemukset kuitenkin vasta näyttävät, ovatko muutokset olleet riittäviä.

Lähteet

Painetut lähteet

Koulu, R. 2004. Johdatus insolvenssioikeuden perusteisiin. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Koulu, R., Havansi, E., Korkea-Aho, E., Lindfors, H. & Niemi, J. 2009. Insolvenssioikeus. Helsinki: WSOY.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyys - yritys velkojana ja velallisena. CC Lakimiesliiton kustannus.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2013. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Laakso, T., Laitinen, E. & Vento, H. 2010. Uhkaava maksukyvyttömyys ja onnistunut yritys-saneeraus. Helsinki: Talentum.

Mutttilainen, V. & Valkama, E. 2003. Velkajärjestelyn jälkeen. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Määttä, T. 2013. Lakien väliset suhteet oikeudellisen ratkaisun teorian haasteena: ristiriitajäätelusta yhteensovittamismalliin. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys. Lakimies 2013/2. 171-191.

Rikalainen, E. & Uitto, T. 2008. Pakkokeinot ja saatavien perintä. Helsinki: Kiinteistöalan kustannus Oy.

Suviala, R. 2014. Velkaorjuudesta hyvään perintätapaan - perinnän historia. Helsinki: Auditorium kustannusosakeyhtiö.

Uitto, T. 2010. Velkajärjestely. Helsinki: Kiinteistöalan kustannus Oy.

Sähköiset lähteet

Mevorach, I. 2011. Journal of business law: European insolvency law in a global context. Viitattu 14.9.2015. http://eprints.nottingham.ac.uk/1774/1/Mevorach_JBL_2011.pdf

Niiranen, M. 2015. Velkajärjestelylain muutos 2015. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 20.10.2015. <http://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/muut/velkajarjestelylain-muutos-2015.pdf>

Thomas, J., Jackson, K. & Stocco, C. What Canadians need to know about US insolvency law. Viitattu 5.9.2015. <http://www.fasken.com/files/Publication/1dda8907-d614-4a24-b243-a2df2cd82ec7/Presentation/PublicationAttachment/f1b6d640-5a46-4a51-b0eb-a867d0867bc6/Advance%20Insolvency%20Law%20%20Practice%20-%20Cdn-US%20Cross%20Border%20Paper%20-%20Final.pdf>

Velkajärjestely mahdolliseksi myös pienyrittäjille vuoden 2015 alusta. 2014. Oikeusministeriö. Viitattu 27.8.2015. <http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2014/12/velkajarjestelymahdolliseksiyospienyrittajillevuoden2015alusta.html>

Velkajärjestelylaki muuttuu - käytännön ohjeita. 2014. Suomen yrittäjät. Viitattu 14.9.2015. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/a/tiedotteet/velkajarjestelylaki-muuttuu-kaytannon-ohjeita>

Kuvat

Kuva 1: Kaavio velkajärjestelymenettelyn etenemisestä.....	22
--	----

Liitteet

Liite 1 Velkajärjestelyasioiden käsittelyohje.....	41
--	----

Liite 1 Velkajärjestelyasioiden käsittelyohje

Espoon käräjäoikeus
Velkajärjestelyasioiden käsittelyohje

1 Yleisesti velkajärjestelyasioista ja niiden käsittelystä

Velkajärjestelyasioita käsittelee siviiliosastolla yhteensä kahdeksan tuomaria, joista suurin osa on insolvenssitiimin tuomareita. Velkajärjestelyt on keskitetty yhdelle insolvenssitiimin sihteereistä. Mikäli hakemus riitautuu ja asiassa tulee sopia suullinen käsittely, siirtyy velkajärjestelyasia tuomarin työparina työskentelevälle sihteerille.

Velkajärjestelyasiat tulevat käräjäoikeuteen vireille usein velkaneuvonnasta toimitetulla hakemuksella. Velkaantuneet hakijat hakeutuvat velkaneuvontaan, jossa velkaneuvoja laatii hakemuksen yhdessä hakijan kanssa. Hakijana voi olla velkaantunut yksityishenkilö tai elinkeinotoimintaa harjoittava yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja, jonka velat ovat syntyneet elinkeinotoiminnan seurauksena.

Hakijalla voi olla asiamies, joka on joko velkaneuvoja tai velkaneuvonnan ulkopuolinen muu avustaja. Jos hakijalla on asiamies, hakijalle tarkoitetut asiakirjat lähetetään aina asiamiehelle ja yhteydenpito asiassa tapahtuu asiamiehen kanssa. Velkaneuvonnan hakemuksissa on erikseen mainittu, mikäli asiakirjat tulee toimittaa sekä asiamiehelle että hakijalle itselleen. Velkaneuvontaan lähetettävät asiakirjat faksataan numeroon 09 8162 3499.

Postittaminen tapahtuu aina 2. luokan kirjekuorilla (economy). Kiireellisissä asioissa mietitään erikseen, pitääkö käyttää 1. luokan kuoria. Myös sähköpostia pyritään hyödyntämään yhteydenpidossa velkojien kanssa. Länsi-Uudenmaan ulosottovirastoon asiakirjat toimitetaan sähköpostilla ja sisäpostilla. Kirjaamon tiloissa sijaitsee postituspiste, jossa on oma sisäpostin lokero ulosottoa varten.

Velkajärjestelyasioihin liittyviä tietoja kerätään oikeusrekisterikeskuksen pitämään velkajärjestelyrekisteriin. Jotta tiedot menisivät rekisteriin, on esimerkiksi päätöksiä ja uusia määräaikoja merkittäessä tehtävä aina RTJ-ilmoitus. Ilmoitus tehdään Tuomas-järjestelmän kautta kohdassa ilmoitukset > K-, HS- ja HJ-rekisterit. Jatkossa näissä ohjeissa RTJ-ilmoituksen tekemisestä käytetään nimitystä mikotus, ja mikotusikkunassa olevasta huomautuksia-kentästä nimitystä miko-huomautukset.

Jos velkajärjestelyn hakija on elinkeinonharjoittaja, jonka elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja järjestellään, on asian käsittelystä tehtävä tiettyjä ilmoituksia. Velkajärjestelylain 87 a §:n 3 momentin mukaan silloin kun asiassa sovelletaan 45 a §:ää, tuomioistuimen on viipymättä ilmoitettava patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavista seikoista: 21 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen kiellon määrittämisestä ja velkajärjestelyn aloittamisesta, sekä maksuohjelman vahvistamisesta ja asian käsittelyn päättymisestä muun syyn vuoksi. Ilmoitukset lähetetään sähköpostilla ratkaisuhetkellä.

Velkajärjestelyasioissa tehtävistä päätöksistä ei peritä maksua hakijalta. Asiakirjat arkistoidaan käsittelyn päätyttyä käräjäoikeuden arkistointiohjeiden mukaan (6.11.2013 päivitetty yleinen käräjäoikeuksille tarkoitettu seulontaohje).

2 Velkajärjestelyhakemuksen saapuminen

Velkajärjestelyissä toimivaltainen tuomioistuin on perustapauksessa hakijan eli velallisen kotipaikan tuomioistuin. Jos hakijana on elinkeinotoimintaa harjoittava velallinen ja velallinen on henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä yhtiössä, jolla on saneerausmenettely vireillä, voi hakemuksen tehdä myös saneerausasiaa käsittelevälle käräjäoikeudelle.

2.1 Alkukirjaus käräjäoikeuden kirjaamossa

Hakemuksen saavuttua kirjaamossa tarkistetaan RTJ:stä, ettei hakijalla ole jo vireillä velkajärjestelyhakemusta tai ettei hakija ole ollut aiemmin velkajärjestelyssä. Tieto tulostetaan ja paperi laitetaan asiakirjojen joukkoon.

Tuomakseen luodaan uusi asia, jolle kirjataan menettelytapa, asianimike ja osasto.

Hakijan tiedot lisätään kahteen kertaan: toiseen asianosaiskenttään merkitään asemaksi 05 ja toiseen 50. Koodilla 50 merkittyihin tietoihin kirjataan hakijan nimi, asianosaisasema (50), henkilölaji (juridinen/luonnollinen), henkilötunnus, kotiosoite ja kotikunta.

Asemalla 05 merkittyihin tietoihin kirjataan myös hakijan nimi, asianosaisasema (05), henkilölaji (juridinen/luonnollinen) ja henkilötunnus. C/o -kenttään merkitään asiamiehenä toimivan velkaneuvojan tai muun avustajan tiedot. Osoitteeksi laitetaan hakijan prosessiosoite, samoin yhteystiedoiksi laitetaan asiamiehen tiedot.

Kohtaan asiantiedot > velkajärjestelyasian lisätiedot merkitään Tuomas-ohjeiden mukaan velkajärjestelyn hakija, tieto yhteishakemuksesta eli useamman velallisen yhteisestä hakemuksesta sekä merkintä yhdessäkäsittelystä.

Jos hakemus sisältää pyynnön väliaikaisesta kiellosta esimerkiksi jonkin ulosottotoimen täytäntöönpanon keskeyttämiseksi, maininta siitä kirjoitetaan asiantietoihin huomautuksiin.

Lopuksi tehdään RTJ-ilmoitus eli mikotus. Miko-ilmoitus tulostetaan ja laitetaan asiakirjoihin.

Seuraavaksi hakemus toimitetaan velkajärjestelysihteerin lokeroon.

2.2 Asian jakaminen summaaristiimissä

Velkajärjestelysihteeri tarkistaa pyydetäänkö hakemuksessa väliaikaista kieltoa esimerkiksi palkanmaksukiellon, ulosottotoimen tai muun täytäntöönpanon keskeyttämiseksi. Väliaikaisien kieltojen pyynnöt ovat kiireellisiä, ja niistä on hyvä mainita tuomarille heti asiakirjoja viedessä (ks. kohta 4). Uudet velkajärjestelyhakemukset viedään velkajärjestelyasioiden vastuutuomarille. Vastuutuomari katsoo, onko hakemus sellainen, että se tulee jakaa kärjäjätuomarille tai kärjäjätuomarille. Vastuutuomari toimii notaarien tutorina velkajärjestelyasioissa.

Velkajärjestelysihteeri jakaa uuden hakemuksen vastuutuomarin ohjeiden mukaan joko jakovuorossa olevalle kärjäjätuomarille tai kärjäjätuomarille. Jakamisen jälkeen asiakirjat laitetaan oransseihin kansiin ja toimitetaan käsittelijälle. Velkajärjestelyasioissa voidaan käyttää erillistä seurantalomaketta, josta ilmenee missä vaiheessa asian käsittely on.

2.3 Jakaminen kärjäjätuomareille

Kukin kärjäjätuomari saa notaarivuotensa aikana käsiteltäväkseen kymmenen velkajärjestelyhakemusta. Vastuutuomari katsoo, mitkä hakemuksista sopivat notaareille. Hakemusten on oltava ”helpohkoja”, eli eivät sisällä maksuohjelman muutoksia, raukeamisia tai lisäsuoritusasioita, elinkeinonharjoittajien hakemuksia, hakijoiden omia maksuohjelmaehdotuksia tai muitakaan selvästi vaikeampia tapauksia.

3 Velkajärjestelyhakemuksen sisältö

3.1 Hakemuksen liitteet (VJA 2 §)

Käsittelyvä tuomari/notaari tarkistaa hakemuksen sisällön ja merkitsee samalla sihteerille viran puolesta salassa pidettävät asiakirjat. Sihteeri tekee lopulliset salassapitomerkinnät.

Hakemukseen on liitettävä:

- 1) jäljennökset velallisen ja samassa taloudessa asuvien täysi-ikäisten henkilöiden verotustodistuksista kolmelta viimeiseltä vuodelta;
- 2) velallisen ja hänen aviopuolisonsa työnantajan palkkatodistus, josta ilmenee palkkakertymä edelliseltä ja kuluvalta kalenterivuodelta sekä palkka viimeiseltä palkanmaksukuukaudelta;

- 3) jäljennös päätöksestä tai muusta asiakirjasta, josta ilmenee velallisen ja hänen aviopuolisonsa eläke, työttömyyspäiväraha tai koulutustuki, sairausvakuutuksen päiväraha, äitiysraha tai muu päiväraha, lasten kotihoidontuki, asumistuki, opintotuki tai muu etuus sekä sellaisen etuuden kesto;
- 4) vahvistetun kaavan mukaiselle lomakkeelle laadittu elinkeinonharjoittajan tulokset velallisen ja hänen aviopuolisonsa maatalousyrittäjätulosta ja muusta yrittäjätulosta;
- 5) maksajan antama kirjallinen selvitys tai muu asiakirja, josta ilmenevät velallisen ja hänen aviopuolisonsa muut kuin 2 - 4 kohdassa tarkoitetut tulot;
- 6) jäljennös vuokran, vastikkeen ja muiden asumiskulujen määrän osoittavista asiakirjoista;
- 7) jäljennös tuomioistuimen päätöksestä tai sopimuksesta, joka koskee velallisen lapselle suoritettavaa elatusapua, sekä selvitys elatusavun määrästä;
- 8) jäljennös tositteesta tai muusta asiakirjasta, josta ilmenee velan jäljellä oleva määrä, (ei kuitenkaan alle 340 euron suuruisista veloista), sekä jäljennökset panttausta koskevista sitoumuksista;
- 9) huoneiston hallintaan oikeuttavien osakkeiden, osuuksien ja asumisoikeuden sekä muun merkittävän varallisuuden osalta jäljennös asiakirjasta, josta ilmenee velallisen omistusosuus;
- 10) kirjallinen selvitys siitä, mihin velallisen hakemukseen sisältyvät arviot varallisuuden arvoista perustuvat; sekä
- 11) kirjallinen selvitys sairaudesta, työttömyydestä, työkyvyttömyydestä tai muusta olosuhteiden muutoksesta, jolla on merkitystä hakemuksen kannalta. Mitä edellä säädetään aviopuolisosta, koskee myös rekisteröidyn parisuhteen toista osapuolta (laki rekisteröidystä parisuhteesta 950/2001, 8.3 §: Laissa tai asetuksessa olevaa säännöstä, joka koskee avioliittoa, sovelletaan myös rekisteröityyn parisuhteeseen, jollei toisin säädetä.)

3.1.1 Elinkeinotoimintaa aiemmin harjoittanut velallinen (VJA 3.2 §)

Velallisen, joka on harjoittanut elinkeinotoimintaa ja jolla on velkajärjestelyn piiriin kuuluvia elinkeinotoiminnassa syntyneitä velkoja, tulee liittää hakemukseensa lisäksi:

- 1) kirjallinen selvitys yritysmuodosta, toimialasta ja toiminnan laajuudesta sekä yrityksen omistussuhteista viimeisten kolmen toimintavuoden ajalta;

2) kirjallinen selvitys elinkeinotoiminnan päättymisestä ja siihen johtaneista syistä;

3) toiminnan päättymistä edeltäneiltä kolmelta vuodelta jäljennökset tilinpäätösasiakirjoista, kirjallinen selvitys toiminnan taloudellisesta tuloksesta sekä selvitys yksityisottojen määrästä ja velalliselle ja hänen perheenjäsenilleen maksetusta palkasta tai, jos selvitystä ei joltain osin voida esittää, syy siihen; sekä

4) kirjallinen selvitys siitä, kuinka paljon velallisen vastuulla olevia elinkeinotoimintaan liittyviä velkoja on toiminnan päättymisen jälkeen suoritettu ja minä ajanjaksona suoritukset on tehty.

3.1.2 Elinkeinotoimintaa harjoittava yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja (VJA 3.1 ja 3.3 §)

Elinkeinotoimintaa harjoittavan yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan, joka hakee elinkeinotoimintaan liittyvien velkojensa järjestelyä, tulee liittää hakemukseensa jäljennökset elinkeinotoiminnan aloittamista koskevasta ilmoituksesta ja viimeisistä tilinpäätösasiakirjoista. Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisen yhtiömiehen tulee liittää hakemukseensa jäljennökset yhtiön kaupparekisteriotteesta ja viimeisistä tilinpäätösasiakirjoista sekä tilintarkastajan selvitys yhtiön taloudellisesta tilanteesta. Velallisen, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana, tulee liittää hakemukseensa jäljennökset yhtiön kaupparekisteriotteesta ja viimeisistä tilinpäätösasiakirjoista. Lisäksi elinkeinotoimintaa harjoittavan on liitettävä hakemukseensa:

1) jäljennös tilinpäätösasiakirjoista kahdelta viimeisimmältä tilikaudelta sekä, jos viimeisimmän tilikauden päättymisestä on kulunut yli neljä kuukautta, jäljennös välitilinpäätöksestä, joka ei saa olla kolmea kuukautta vanhempi;

2) kirjallinen selvitys toiminnan laajuudesta, taloudellisesta tuloksesta ja taloudellisten vaikeuksien keskeisistä syistä sekä selvitys yksityisottojen määrästä ja velalliselle ja hänen perheenjäsenilleen maksetusta palkasta; sekä

3) kauppakamarin hyväksymän tilintarkastajan tai muun luotettavan asiantuntijan antama selvitys seuraavista:

- lausunto hakemukseen liitetystä viimeisimmästä tilinpäätöksestä tai sen korvaavista verotustiedoista sekä välitilinpäätöksestä;

- lausunto elinkeinotoiminnan jatkamiskelpoisuudesta ja seikoista, jotka on otettava huomioon arvioitaessa velallisen taloudellista asemaa; sekä

- tarpeellisessa laajuudessa tiedot muista seikoista, joilla saattaa olla merkitystä (VJA 3 a §).

3.2 Hakemuksen täydennyttäminen

Tuomari harkitsee, onko hakemusta täydennettävä. Sihteeri laatii täydennyskehotuksen asiakirjapohjalle 150. Täydennyksen antamiselle annetaan noin kolmen viikon määräaika. Tuomari allekirjoittaa täydennyskehotuksen, ja se lähetetään hakijan prosessiosoitteeseen.

4 Väliaikaiskielto

Jos hakemus sisältää pyynnön palkanmaksukiellon päätöksestä, täytäntöönpanon keskeytyksestä tai muusta väliaikaiskiellosta, se on kiireellisesti toimitettava tuomarille. Väliaikaiskiellon määrittämisestä tehdään erillinen päätös, johon ei ole muutoksenhakuoikeutta. Silloin ei lähetetä myöskään ratkaisuilmoitusta. Jos pyyntö hylätään, on ratkaisuilmoitus lähetettävä hakijalle.

Päätökselle otetaan ratkaisunumero Tuomaksessa kohdassa asiantiedot > ratkaisut. Päätös on osaratkaisu. Jos pyyntö väliaikaiskiellosta hyväksytään, ratkaisukoodi on 03, ja hylkäävä päätös tehdään koodilla 04. Valitaan oikea ratkaisukoodi ja merkitään ratkaisulle kellonaika (kellonajan saa merkittyä, kun valitsee ensin koodin 20, kirjoittaa kellonajan, tallentaa ja vaihtaa sitten oikean koodin). Ratkaisuikkunan huomautukset-kenttään lisätään maininta siitä, että kyseessä on palkanmaksukiellon/ulosmittauksen keskeytys.

Päätös tehdään asiakirjapohjalle 465 ja myös pohjaan merkitään kellonaika. Jos kyseessä on palkanmaksukiellon keskeytys, käytetään pohjaa 455. Miko-huomautuksiin lisätään merkintä siitä, että kyseessä on päätös palkanmaksukiellon/ulosmittauksen keskeytyksestä ja asia mi-
kotetaan ratkaisuun merkittynä kellonaikana.

Päätös lähetetään heti sähköpostilla kirjaamoon, hakijalle/asi miehelle sekä Länsi-Uudenmaan ulosottovirastoon ja kiinteistön sijaitsemispaikkakunnan ulosottovirastoon. Jos kielto koskee häätöä, toimitetaan päätös tuomarin harkinnan mukaan myös vuokranantajalle. Jos väliaikaiskiellopyynnöstä on lausutettu velkojia, lähetetään päätös myös näille velkojille.

Jos velkajärjestelyn hakijana on elinkeinonharjoittaja, on väliaikaisesta kiellosta tehtävä ilmoitus patentti- ja rekisterihallitukselle. Ilmoitus tehdään yleisimmälle asiakirjapohjalle (004), jolle lisätään fraasipankista velkajärjestely-kansiosta fraasi: Ilmoitus PRH > Ilmoitus kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä. Fraasia muokataan tilanteen mukaan. Ilmoitus lähetetään sähköpostilla ratkaisun antohetkellä (yyl_tiedonannot@prh.fi).

Virallinen jäljennös päätöksestä toimitetaan postitse hakijalle/asiamiehelle ja sisäpostilla ulosottovirastoon.

5 Hakemuksen käsittely

Tuomarin katsottua hakemuksen läpi sihteeri merkitsee salassa pidettävät asiakirjat tuomarin ohjeistuksen mukaan. Salassa pidettävien asiakirjojen etusivulle lyödään punainen salainenleima.

5.1 Lausumapyyntö suurimmilta velkojilta

Velkojille tulee varata tilaisuus lausua hakemuksesta. Tuomari päättää, mitkä suurimmat velkojat kuullaan hakemuksen johdosta. Yksityisvelkojia voi olla syytä kuulla, jos saatava ei ole pieni. Jos velkojia on vähän, kannattaa kuulla samalla kaikki. Tuomari kertoo sihteerille, mitkä velkojat kuullaan. Sihteeri lisää velkojien tiedot Tuomaksen asianosaisiin ja merkitsee näiden asemaksi 45 ja henkilölajiksi luonnollinen/juridinen.

Asia hyväksytään tiedoksiannettavaksi kohdasta asiantiedot > hyväksyminen. Lausumapyyntö tehdään pohjalle 200. Lausuman sisältö -kappaleen loppuun lisätään fraasipankista fraasi. Valitse fraasi -kohdasta avataan velkajärjestely-kansio ja sieltä valitaan fraasi lausumapyyntö > vastustus, asiamies. Kuulemiselle annetaan yleensä kolmen viikon määräaika.

Lausumapyynnön liitteeksi kopioidaan hakemus, velkaantumishistoria sekä tuomarin harkinnan mukaan myös mahdollinen päätös väliaikaisesta kiellosta tai muut oleelliset asiakirjat. Hakemuksen liitteitä ei yleensä lähetetä, mutta liiteluettelo laitetaan lausumapyynnön mukaan. Velkojat voivat halutessaan tilata tietyt liitteet. Sihteeri allekirjoittaa lausumapyynnöt ja lähettää ne postissa hakemuksesta ilmeneviin osoitteisiin.

Velkojien lausumien määräpäivä lisätään Tuomakseen kohtaan käsittelymerkinnät > velkajärjestelyasian määräajat > velkojain kuuleminen. Tallennuksen jälkeen Tuomas merkitsee päivämäärän automaattisesti myös kuittauspvm -kohtaan, mutta tämä tulee poistaa. Lopuksi asia mikotetaan.

Asian tila muutetaan käsittelymerkinnöissä asian tilan pakkomuutoksella tilaan 40. Selitteeksi voi laittaa esimerkiksi ”velkojilta pyydetty lausumaa hakemuksen johdosta”.

Kun velkojalta tulee lausuma, velkoja muutetaan asemaan 30, jolloin tämä velkoja tulee näkyviin esim. ratkaisiasiakirjaan. Lausuman saapumispäivä kuitataan kohdassa tiedoksiannot.

Lausumien määräpäivän jälkeen määräpäivä kuitataan velkajärjestelyasian määräaikoihin. Kohtaan kuittauspvm tulee sama päivämäärä kuin kohtaan määräpvm.

5.2 Hakijan lausuma

Velkojilta tulleet lausumat toimitetaan tuomarille, joka päättää pyydetäänkö hakijalta heti lausuma.

Lausumat voidaan toimittaa tiedoksi hakijalle sitä mukaa kun ne saapuvat tai kaikkien velkojien lausumat voidaan toimittaa samalla kertaa. Yleensä toimitetaan kaikki kerralla, varsinkin jos hakijalta pyydetään lausumien johdosta lausumaa.

Jos velkojien lausumat sisältävät esteväitteitä, hakija kuullaan yleensä kirjallisesti (esteväitteistä, painavista syistä ja suullisen käsittelyn tarpeesta).

Lausumapyyntö tehdään pohjalle 200 ja lausuman antamiselle annetaan noin kahden viikon määräaika. Lausuman määräpäivä merkitään Tuomaksen käsittelymerkintöihin velkajärjestelyasian määräaikoihin. Lopuksi asia mikotetaan. Sihteeri allekirjoittaa ja lähettää lausumapyynnön prosessiosoitteeseen.

Lausuman antamiselle saatetaan pyytää lisääaikaa. Päätös lisääjan myöntämisestä voidaan antaa leimalla ja tieto pidennyksestä voidaan antaa sähköpostilla tai toimittaa faksilla. Uusi määräaika merkitään käsittelymerkintöihin ja asia mikotetaan.

Kun hakijan lausuma saapuu, saapumispäivä kuitataan kohtaan tiedoksiannot sekä velkajärjestelyasian määräaikoihin.

Hakijan lausuma on lähetettävä heti tiedoksi esteväitteen tehneille velkojille. Lisäksi tuomari harkitsee, onko velkojien lisäkuuleminen tarpeen. Asia mikotetaan.

5.3 Suullinen käsittely / istunto

Istunto järjestetään aina, jos joku asianosaisista sitä pyytää. Istunto voidaan pitää myös silloin, jos tuomari katsoo sen tarpeelliseksi (esimerkiksi jos hakemusta ollaan hylkäämässä).

Istunnosta sovitaan yleensä vain hakijan kanssa, mutta harkinnanvaraisesti sovitaan istuntopäivästä myös velkojien kanssa.

Velkojen kutsut tehdään pohjalle 260. Läsnaölovelvollisuus -kohdassa valitaan ”itse tai asiamies” ja poissaolon seurauksena on, että asia voidaan poissaolosta huolimatta ratkaista.

Hakijan kutsussa käytetään pohjaa 255. Hakija kutsutaan henkilökohtaisesti asian selvittämiseksi, ilman sakon uhkaa. Poissaolon seurauksena on asian jättäminen sillensä. Kutsu lähetetään hakijan kotiosoitteeseen ja lisäksi kopio kutsusta lähtee mahdolliselle asiamiehelle.

6 Asia sillensä, hakemus peruutetaan tai jätetään tutkimatta

Kun asia jätetään sillensä tai hakemus peruutetaan, tehdään ratkaisusta erillinen päätös. Ratkaisun antamisesta ei lähetetä ilmoitusta. Päätöksen voi tehdä esimerkiksi yleiselle pohjalle (005). Ratkaisunumero otetaan joko koodilla 16 (sillensä) tai 17 (hakemus peruutettu). Ratkaisuikkunassa valitaan vaihtoehto ”lopullinen ratkaisu”. Asia mikotetaan. Päätös lähetetään sähköpostilla kirjaamoon, hakijalle/asiamiehelle, ulosottoon ja lausuneille velkojille, jos velkojen sähköpostiosoitteet ovat tiedossa. Jäljennökset postitetaan hakijalle/asiamiehelle heti ja viedään ulosoton sisäpostilokeroon.

Hakemus voidaan jättää myös tutkimatta. Päätöksestä lähetetään ratkaisuilmoitus (pohja 485) hakijalle/asiamiehelle. Ratkaisu on lopullinen koodilla 05 tutkimatta jätetty. Asia mikotetaan ja päätös lähetetään sähköpostilla kirjaamoon, hakijalle/asiamiehelle ja ulosottoon.

Jos velkajärjestelyn hakijana on elinkeinonharjoittaja, on käsittelyn päättymisestä tehtävä ilmoitus patentti- ja rekisterihallitukselle. Ilmoitus tehdään yleisimmälle asiakirjapohjalle (004), jolle lisätään fraasipankista velkajärjestely-kansiosta fraasi: Ilmoitus PRH > Ilmoitus kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä. Fraasia muokataan tilanteen mukaan. Ilmoitus lähetetään sähköpostilla ratkaisun antohetkellä (yy_l_tiedonannot@prh.fi).

Tutkimatta jättämispäätökseen voi hakea muutosta. Päätös jää lainvoimaiseksi seitsemän päivän kuluttua ratkaisun antamisesta, jos ratkaisuun ei ole ilmoitettu tyytymättömyyttä. Lainvoimainen jäljennös lähetetään hakijalle/asiamiehelle ja ulosottoon.

7 Hakemuksen hylkääminen

Ennen päätöksen antamista tehdään ilmoitus ratkaisun antamisesta (pohja 485). Ilmoitus lähetetään hakijalle/asiamiehelle ja velkojille, jotka ovat asiasta lausuneet.

Päätöspäivänä otetaan ratkaisunumero koodilla 04 (hylätty). Ratkaisu on lopullinen. Ennen ratkaisun mikottamista velkajärjestelyasian lisätietoihin kohtaan ratkaisun selitteet (tähden takaa) lisätään vaihtoehtoiset syyt.

Asia mikotetaan ja päätös hylkäämisestä toimitetaan sähköpostilla kirjaamoon, hakijalle/asiamiehelle, ulosottoon sekä lausuneille velkojille, jos nämä ovat lausumissaan ilmoittaneet sähköpostiosoitteensa.

Jos velkajärjestelyn hakijana on elinkeinonharjoittaja, on käsittelyn päättymisestä tehtävä ilmoitus patentti- ja rekisterihallitukselle. Ilmoitus tehdään yleisimmälle asiakirjapohjalle (004), jolle lisätään fraasipankista velkajärjestely-kansiosta fraasi: Ilmoitus PRH > Ilmoitus kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä. Fraasia muokataan tilanteen mukaan. Ilmoitus lähetetään sähköpostilla ratkaisun antohetkellä (yyL_tiedonannot@prh.fi).

Seitsemän päivän jälkeen, jos päätös on jäänyt lainvoimaiseksi, lähetetään lainvoimainen jäljennös hakijalle/asiamiehelle ja ulosottoon maksutta sekä tilaajille maksullisena.

Mikäli päätökseen ilmoitetaan tyytymättömyyttä ja/tai siitä valitetaan, kirjaamo huolehtii tarvittavien merkintöjen tekemisestä Tuomakseen. Sihteeri tekee merkinnät päätökseen sekä lähettää jäljennökset ja valitusosoitukset, kun aika tyytymättömyyden ilmoittamiselle on mennyt umpeen. Valituksen saavuttua asiakirjat seulotaan hovioikeutta varten ja viedään kirjaamoon.

8 Velkajärjestelyn aloittaminen

Aloittamispäätöksen sisältöön vaikuttaa se, onko käräjäoikeuteen toimitettu maksuohjelmaehdotus jo hakemuksen yhteydessä vai ei. Päätöksessä mainitaan myös mahdollisesta selvittäjästä. Velkajärjestelyasioissa määrätään lähes poikkeuksetta selvittäjä, mutta tämä voidaan myös jättää määräämättä.

8.1 Määrätään selvittäjä, maksuohjelmaehdotusta ei vielä laadittu

Aloittamispäätökseen ei ole muutoksenhakuoikeutta, eikä siitä näin ollen anneta ratkaisuilmoitusta. Tuomari päättää selvittäjän ja sihteeri lisää tämän tiedot Tuomakseen koodilla 60, henkilölaji juridinen. Tämän lisäksi asiantietoihin velkajärjestelyasian lisätietoihin laitetaan ruksi selvittäjän määräämisestä.

Päätökselle otetaan ratkaisunumero koodilla 20 (menettelyn aloittaminen), osaratkaisu. Aloittamispäätökselle merkitään kellonaika.

Päätös menettelyn aloittamisesta tehdään pohjalle 440, ellei tuomari toisin pyydä. Päätöksen alkuun kirjoitetaan selostus asiasta, jossa selostetaan asiassa tapahtuneet seikat, esim. haki-

jan toimittama pyyntö velkajärjestelyn myöntämisestä, käräjäoikeuden lausuttamat velkojat ja käräjäoikeuden määräämät väliaikaiset kiellot. Kohdassa selvittäjän määrääminen valitaan vaihtoehto ”selvittäjä nyt”. Kohtiin maksuohjelmaehdotus, tiedoksiannot ja ilmoitus ratkaisusta merkitään rasti. Jos velkojia on jo kuultu hakemuksen johdosta, velkojia on jo kuultu -kohtaan merkitään rasti ja selvittäjän tehtävät -kenttään kirjoitetaan: Hakemusta ei toimiteta uudelleen sen jo tiedoksi saaneille velkojille... (luetellaan velkojat). Kohdassa maksuohjelmaehdotus valitaan ”ohjelmaehdotusta ei ole vielä tehty” ja ilmoitus toimitetaan ”selvittäjälle”.

Aloittamispäätökseen merkitään kaksi määräaika: velkojien kirjallinen ilmoitus velkajärjestelyn piiriin kuuluvasta velasta noin 1 kk päähän ja maksuohjelmaehdotus noin 3 kk päähän. Ohjelmaehdotuksen määräpäivä merkitään myös Tuomakseen (käsittelymerkinnät > velkajärjestelyasian määräajat).

Päätökseen kirjoitetaan oikea kellonaika ja asia mikotetaan sillä kellonlyömällä.

Jos velkajärjestelyn hakijana on elinkeinonharjoittaja, tehdään menettelyn aloittamisesta ilmoitus patentti- ja rekisterihallitukselle. Ilmoitus tehdään yleisimmälle asiakirjapohjalle (004), jolle lisätään fraasipankista velkajärjestely-kansiosta fraasi: Ilmoitus PRH > Ilmoitus kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä. Fraasia muokataan tilanteen mukaan.

Päätös lähetetään heti sähköpostilla kirjaamoon, selvittäjälle, hakijalle/asiamiehelle, ulosottoon ja lausuneille velkojille, mikäli he ovat lausumissaan ilmoittaneet sähköpostiosoitteensa.

Ilmoitus elinkeinonharjoittajan velkajärjestelystä lähetetään heti osoitteeseen yy_l_tiedonannot@prh.fi.

Jäljennös päätöksestä lähetetään heti postitse hakijalle/asiamiehelle, ulosottoon ja selvittäjälle.

Selvittäjälle toimitetaan lisäksi kopio hakemuksesta ja mahdollisista lausumista, sekä hakemuksen liitteet alkuperäisinä. Alkuperäiset asiakirjat laitetaan ruutupaperin väliin ja kanteen niitataan saate, jossa selvittäjää pyydetään palauttamaan alkuperäiset asiakirjat maksuohjelmaehdotuksen mukana. Aloittamispäätös jää kansiin odottamaan maksuohjelmaehdotusta. Selvittäjä toimittaa kaikki tiedoksiannot sekä kuulemiset maksuohjelmaehdotuksesta.

8.2 Määrätään selvittäjä, maksuohjelmaehdotus on jo tehty

Aloittamispäätökseen ei ole muutoksenhakuoikeutta, eikä siitä näin ollen anneta ratkaisuilmoitusta. Tuomari päättää selvittäjän ja sihteerin lisää tämän tiedot Tuomakseen koodilla 60, henkilölaji juridinen. Tämän lisäksi asiantietoihin velkajärjestelyasian lisätietoihin laitetaan ruksi selvittäjän määräämisestä.

Päätökselle otetaan ratkaisunumero koodilla 20 (menettelyn aloittaminen), osaratkaisu. Aloittamispäätökselle merkitään kellonaika.

Päätös menettelyn aloittamisesta tehdään pohjalle 440, ellei tuomari toisin pyydä. Päätöksen alkuun kirjoitetaan selostus asiasta, jossa selostetaan asiassa tapahtuneet seikat, esim. hakijan toimittama pyyntö velkajärjestelyn myöntämisestä, käräjäoikeuden lausuttamat velkojat ja käräjäoikeuden määräämät väliaikaiset kiellot. Kohdassa selvittäjän määrääminen valitaan vaihtoehto ”selvittäjä nyt”. Kohtiin tiedoksiannot ja ilmoitus ratkaisusta merkitään rasti. Jos velkojia on jo kuultu hakemuksen johdosta, velkojia on jo kuultu -kohtaan merkitään rasti ja selvittäjän tehtävät -kenttään kirjoitetaan: Hakemusta ei toimiteta uudelleen sen jo tiedoksi saaneille velkojille... (luetellaan velkojat). Kohdassa maksuohjelmaehdotus valitaan ”ohjelmaehdotus tehty ennen aloittamispäätöstä” ja ilmoitus toimitetaan ”selvittäjälle”.

Aloittamispäätökseen merkitään kolme määräaika: velkojien kirjallinen ilmoitus velkajärjestelyn piiriin kuuluvasta velasta noin 1 kk päähän, pelkän tiivistelmän määräaika noin 3 kk päähän ja tiivistelmä + maksuohjelmaehdotus noin 3 kk päähän. Ohjelmaehdotuksen määräpäivä merkitään myös Tuomakseen (käsittelymerkinnät > velkajärjestelyasian määräajat).

Päätökseen kirjoitetaan oikea kellonaika ja asia mikotetaan sillä kellonlyömällä.

Jos velkajärjestelyn hakijana on elinkeinonharjoittaja, tehdään menettelyn aloittamisesta ilmoitus patentti- ja rekisterihallitukselle. Ilmoitus tehdään yleisimmälle asiakirjapohjalle (004), jolle lisätään fraasipankista velkajärjestely-kansiosta fraasi: Ilmoitus PRH > Ilmoitus kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä. Fraasia muokataan tilanteen mukaan.

Päätös lähetetään heti sähköpostilla kirjaamoon, selvittäjälle, hakijalle/asi miehelle, ulosottoon ja lausuneille velkojille, mikäli he ovat lausumissaan ilmoittaneet sähköpostiosoitteensa.

Ilmoitus elinkeinonharjoittajan velkajärjestelystä lähetetään heti osoitteeseen yy_l_tiedonannot@prh.fi.

Jäljennös päätöksestä lähetetään heti postitse hakijalle/asi miehelle, ulosottoon ja selvittäjälle.

Selvittäjälle toimitetaan lisäksi kopio maksuohjelmaehdotuksesta, hakemuksesta ja mahdollisista lausumista, sekä hakemuksen liitteet alkuperäisinä. Alkuperäiset asiakirjat laitetaan ruutupaperin väliin ja kanteen niitataan saate, jossa selvittäjää pyydetään palauttamaan alkuperäiset asiakirjat tiivistelmän/maksuohjelmaehdotuksen mukana. Aloittamispäätös jää kansiin odottamaan mahdollista uutta maksuohjelmaehdotusta. Selvittäjä toimittaa kaikki tiedoksiannot sekä kuulemiset maksuohjelmaehdotuksesta.

8.3 Ei selvittäjää, maksuohjelmaehdotus on jo tehty

Aloittamispäätökseen ei ole muutoksenhakuoikeutta, eikä siitä näin ollen anneta ratkaisuilmoitusta. Päätökselle otetaan ratkaisunumero koodilla 20 (menettelyn aloittaminen), osaratkaisu. Aloittamispäätökselle merkitään kellonaika.

Päätös menettelyn aloittamisesta tehdään asiakirjapohjalle 440. Päätöksen alkuun kirjoitetaan selostus asiasta, jossa selostetaan asiassa tapahtuneet seikat, esim. hakijan toimittama pyyntö velkajärjestelyn myöntämisestä, kärjäoikeuden lausuttamat velkojat ja kärjäoikeuden määräämät väliaikaiset kiellot. Kohdassa selvittäjän määrääminen valitaan vaihtoehto "ei selvittäjää". Maksuohjelmaehdotus-kohdassa valitaan "ohjelmaehdotus tehty ennen aloittamispäätöstä" ja lisätään määräpäivä lausumille noin 1 kk päähän. Kohtaan jatkamisvaatimus merkitään "kärjäoikeudelle".

Päätöksen lisäksi laaditaan lausumapyyntö velkojille. Lausumapyyntö tehdään esimerkiksi pohjalle 370, yleinen tiedoksianto. Asiakirjapohjalle lisätään velkajärjestely-kansiosta fraasi Lausumap. hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta > Velkajärjestelyasia / Lausumapyyntö maksuohjelmaehdotuksesta. Lausumapyyntöön merkitään päätöksessä asetettu määräpäivä.

Jos velkajärjestelyn hakijana on elinkeinonharjoittaja, tehdään menettelyn aloittamisesta ilmoitus patentti- ja rekisterihallitukselle. Ilmoitus tehdään yleisimmälle asiakirjapohjalle (004), jolle lisätään fraasipankista velkajärjestely-kansiosta fraasi: Ilmoitus PRH > Ilmoitus kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä. Fraasia muokataan tilanteen mukaan.

Päätös lähetetään heti sähköpostilla kirjaamoon, hakijalle/asiamiehelle ja ulosottoon. Ilmoitus elinkeinonharjoittajan velkajärjestelystä lähetetään heti osoitteeseen [yy_l_tiedonannot@prh.fi](mailto:yyl_tiedonannot@prh.fi).

Velkojille postitetaan lausumapyynnot liitteenään aloittamispäätös.

Jäljennös päätöksestä lähetetään heti postitse hakijalle/asiamiehelle ja ulosottoon.

8.4 Ei selvittäjää, maksuohjelmaehdotusta ei vielä laadittu

Aloittamispäätökseen ei ole muutoksenhakuoikeutta, eikä siitä näin ollen anneta ratkaisuilmoitusta. Päätökselle otetaan ratkaisunumero koodilla 20 (menettelyn aloittaminen), osaratkaisu. Aloittamispäätökselle merkitään kellonaika.

Päätös menettelyn aloittamisesta tehdään asiakirjapohjalle 440. Päätöksen alkuun kirjoitetaan selostus asiasta, jossa selostetaan asiassa tapahtuneet seikat, esim. hakijan toimittama pyyntö velkajärjestelyn myöntämisestä, kärjäoikeuden lausuttamat velkojat ja kärjäoikeuden määräämät väliaikaiset kiellot. Kohdassa selvittäjän määrääminen valitaan vaihtoehto "ei selvittäjää". Kohdassa maksuohjelmaehdotus valitaan "ohjelmaehdotusta ei ole vielä tehty" ja ilmoitus toimitetaan "ehdotuksen laatijalle / kärjäoikeudelle".

Päätöksessä asetetaan kolme määräpäivää:

- velkojen ilmoitettava velan määrä menettelyn aloituspäivänä (noin 1 kk päähän)
- hakijan toimitettava maksuohjelmaehdotus (noin 2 kk päähän) ja
- velkojen lausumien määräpäivä. Lausuma annetaan joko pelkästä hakemuksesta tai hakemuksesta sekä maksuohjelmaehdotuksesta. Jälkimmäisessä tapauksessa määräpäivä asetetaan yleensä noin 1 kk päähän maksuohjelmaehdotuksen määräpäivästä.

Tuomaksen käsittelymerkintöihin velkajärjestelyasian määräaikoihin merkitään määräpäivä ohjelmaehdotukselle. Myös lausumien määräpäivä merkitään, jos lausumat annetaan sekä hakemuksesta että maksuohjelmaehdotuksesta.

Jatkamisvaatimus on tehtävä "kärjäoikeudelle".

Jos velkajärjestelyn hakijana on elinkeinonharjoittaja, tehdään menettelyn aloittamisesta ilmoitus patentti- ja rekisterihallitukselle. Ilmoitus tehdään yleisimmälle asiakirjapohjalle (004), jolle lisätään fraasipankista velkajärjestely-kansiosta fraasi: Ilmoitus PRH > Ilmoitus kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä. Fraasia muokataan tilanteen mukaan.

Päätös lähetetään heti sähköpostilla kirjaamoon, hakijalle/asiamiehelle ja ulosottoon. Ilmoitus elinkeinonharjoittajan velkajärjestelystä lähetetään heti osoitteeseen yyl_tiedonannot@prh.fi.

Jäljennös päätöksestä lähetetään heti postitse hakijalle/asiamiehelle ja ulosottoon.

9 Maksuohjelmaehdotuksen käsittely

Jos maksuohjelmaehdotuksen laatimiselle pyydetään lisäaikaa, ei tehdä erillistä päätöstä uudesta määräajasta, vaan päätös voidaan antaa leimalla. Lausumien lisäaikapyyntöjen tapaan uusi määräaika merkitään käsittelymerkintöihin ja asia mikotetaan.

Uudesta määräajasta ilmoitetaan asianosaisille sähköpostilla. Jos velkajärjestelyssä on määrätty selvittäjä, riittää, että määräajasta ilmoitetaan hänelle. Muutoin käräjäoikeus ilmoittaa määräajanpidennyksestä ehdotuksen laatijalle, hakijalle/velalliselle sekä tunnetuille velkojille. Käräjäoikeus voi myös kehottaa ehdotuksen laatijaa ilmoittamaan pidennyksestä kaikille.

9.1 Ohjelmaehdotuksen saapuminen

Kun maksuohjelmaehdotus saapuu käräjäoikeuteen, kuitataan se saapuneeksi velkajärjestelyasian määräaikoihin. Maksuohjelmaehdotuksen kohdalle kohtaan kuittauspvm merkitään saapumispäivä.

Jos asiassa on määrätty selvittäjä, tälle on aloittamispäätöksen yhteydessä lähetetty alkuperäiset asiakirjat. Selvittäjän on palautettava hakemuksen alkuperäiset liitteet ohjelmaehdotuksen mukana, joten ehdotuksen saapuessa on tarkistettava, että liitteet ovat mukana.

9.2 Hakijan laatima maksuohjelma

Jos hakija toimittaa oman ohjelmaehdotuksen, käräjäoikeuden on huolehdittava tiedoksiantoista ja lausuttamisesta. Käräjäoikeus postittaa maksuohjelmaehdotuksen velkojille ja pyytää näiltä lausumaa.

Lausumapyyntö tehdään esimerkiksi pohjalle 370, yleinen tiedoksianto. Asiakirjapohjalle lisätään velkajärjestely-kansiosta fraasi Lausumap. hakemuksesta ja maksuohjelmaehdotuksesta > Velkajärjestelyasia / Lausumapyyntö maksuohjelmaehdotuksesta. Lausumapyyntöön merkitään aloittamispäätöksessä asetettu määräpäivä.

Jos maksuohjelmaehdotuksen määräaika pidennetään, täytyy muistaa pidentää myös velkojien lausuma-aikaa. Lausuma-ajan pidentäminen voi tapahtua myös siinä vaiheessa, kun maksuohjelmaehdotus lähtee tiedoksi, jolloin uusi määräaika laitetaan saatteeseen. Määräajan pidennys merkitään Tuomakseen ja mikotetaan.

Käräjäoikeus lähettää saapuneet lausumat hakijalle, jolle varataan mahdollisuus lausua lausumien johdosta. Tarvittaessa pyydetään vielä lisälausuma asianosaisilta.

Käräjäoikeus toimittaa ilmoituksen ratkaisun antamisesta hakijalle ja velkojille. Jos ohjelmaehdotusta on muutettu lausuttamisen jälkeen, se mainitaan ilmoituksessa (ks. kohta 9.3). Suurista muutoksista pitää lisälausuttaa silloin, kun kyseessä on oma hakemus.

9.3 Maksuohjelman vahvistaminen

Ilmoitus ratkaisun antamisesta lähetetään vain selvittäjälle, ainakin viikko ennen ratkaisupäivää. Selvittäjän on toimitettava ratkaisuilmoitus velkojille ja muille asiaan osallisille. Jos selvittäjää ei ole, käräjäoikeus lähettää ilmoituksen kaikille asiaan osallisille.

Asiakirjapohjassa (485) laitetaan rasti kohtaan ”ratkaisu koskee maksuohjelman vahvistamista”. Jos maksuohjelmaehdotusta on muutettu lausuttamisen jälkeen, kohtaan ”on muutettu” laitetaan miten ja miltä osin on muutettu. Muutokset löytyvät selvittäjän toimittamasta tiivistelmästä.

Mikäli selvittäjän maksuohjelmaehdotus on riitainen tai sisältää asiaan osallisten väitteitä, saatetaan asianosaisilta pyytää vielä lausumaa. Riitaisuudet tai riidattomuus ilmenevät selvittäjän tiivistelmästä. Tuomari harkitsee mahdollisten lausumapyyntöjen tarpeellisuuden.

9.3.1 Päätöspohja ja Tuomas-merkinnät

Jos ehdotus on riidaton, sihteeri voi laatia valmiiksi vahvistamispäätöksen luonnoksen pohjaan 475 ja viedä sen sitten tuomarille viimeisteltäväksi. Maksuohjelman vahvistamispäätös on lopullinen ratkaisu ja ratkaisunumero otetaan koodilla 25.

Tuomakseen tehdään seuraavat merkinnät asiantietoihin velkajärjestelyasian lisätietoihin:

- velat yhteensä,
- tavallisten velkojen päättymispäivä,
- vakuusvelkojen päättymispäivä,
- maksuvara (löytyy maksuohjelman tiivistelmän kohdasta ”tämän hakijan maksuohjelmalla kertyy yhteensä”) ja
- maksuohjelman kesto vuosina (pyöristetään ylöspäin täysiin vuosiin).

Käsittelymerkintöihin velkajärjestelyn määräaikoihin kohtaan ”maksuohjelman vahv./hylkäys” merkitään ratkaisupäivä (sama päivä tulee molempiin kenttiin).

Jos maksuohjelma vahvistetaan elinkeinonharjoittajalle, tehdään siitä ilmoitus patentti- ja rekisterihallitukselle. Ilmoitus tehdään yleisimmälle asiakirjapohjalle (004), jolle lisätään fraasipankista velkajärjestely-kansiosta fraasi: Ilmoitus PRH > Ilmoitus kaupparekisteriin elinkeinotoiminnan velkojen järjestelystä. Fraasia muokataan tilanteen mukaan.

9.3.2 Päätöksen lähettäminen antohetkellä ja lainvoimaisena

Päätöksen antohetkellä sihtööri tekee mikotuksen.

Selvittäjän tiivistelmä ja vahvistettu maksuohjelma ovat päätöksen liitteitä, joten niiden on oltava mukana päätöstä lähetettäessä.

Ratkaisu liitteineen lähetetään heti sähköpostilla kirjaamoon, hakijalle/asiamiehelle, selvittäjälle ja ulosottovirastoon. Muutkin tahot saattavat erikseen tilata päätöksen, jolloin sen toimittamisesta laskutetaan. Viranomaiset voivat kuitenkin tilata päätökset maksutta.

Ratkaisun antohetkellä lähetetään myös elinkeinonharjoittajaa koskeva ilmoitus osoitteeseen yy_l_tiedonannot@prh.fi.

Seitsemän päivän jälkeen postitetaan lainvoimaiset jäljennökset päätöksestä ilman liitteitä hakijalle/asiamiehelle, selvittäjälle ja ulosottoon. Velkojille lähetetään jäljennökset liitteiden kanssa.

Jos päätökseen ilmoitetaan tyytymättömyyttä, tehdään merkinnät päätökseen ja lähetetään jäljennöksen mukana valitusosoitus. Asiakirjat toimitetaan kirjaamoon hovioikeudelle lähetettäväksi ja kirjaamo huolehtii muista toimenpiteistä (ks. kohta 7).

10 Maksuohjelman muutoshakemus

Hakemus maksuohjelman muuttamiseksi toimitetaan esimerkiksi kun velallisen maksukyky on heikentynyt vahvistetun maksuohjelman jälkeen niin, ettei velallinen kykene suoriutumaan enää maksuohjelmasta, vahvistetusta maksuohjelmasta puuttuu velkajärjestelyn piiriin kuuluva velka tai velallinen on maksanut kaikki maksuohjelmassa olevat velkansa ja pyytää maksuohjelman ennenaikaista päättämistä. Yleensä maksuohjelman muuttamista hakee velkoja. Hakemus on tehtävä maksuohjelman keston aikana.

10.1 Alkukirjaus ja hakemuksen käsittely

Maksuohjelman muuttamista koskevan hakemuksen alkukirjaus tehdään käräjäoikeuden kirjaamossa Tuomas-ohjeiden mukaisesti, kuten velkajärjestelyhakemuksenkin saapuessa, ja mikotetaan. Asiantietoihin velkajärjestelyasian lisätietoihin merkitään lisäksi järjestelyn aloittamispäätöksen päivämäärä, ratkaisunumero ja alkuperäisen velkajärjestelyasian diaarinumero.

Seuraavaksi hakemus toimitetaan jakamisesta vastaavalle henkilölle, joka jakaa asian tuomarille. Sihteeri tilaa tarvittaessa alkuperäisen velkajärjestelyasian asiakirjat arkistosta.

Tuomari päättää, ketä asiassa on kuultava ja lausutettava. Sihteeri lisää asianosaiset Tuomakseen asianosaisiin ja laatii lausumapyynnön (pohja 200). Lausuman antamiselle annetaan 14 päivää aikaa. Jos velallista lausutetaan velkojien hakemuksesta, lausumapyyntö on annettava velalliselle todisteellisesti tiedoksi. Tiedoksiantotavaksi valitaan silloin vastaanottotodistus, jonka palauttamiselle annetaan noin kaksi viikkoa aikaa.

10.2 Selvittäjän määrääminen

Tuomari harkitsee, onko selvittäjälle tarvetta. Mikäli selvittäjä määrätään, pyritään määräämään sama selvittäjä, joka on aiemmin toiminut selvittäjänä kyseisessä velkajärjestelyasiassa. Selvittäjän tiedot merkitään Tuomakseen koodilla 60 ja velkajärjestelyasian lisätietoihin lisätään ruksi, että selvittäjä on määrätty.

Selvittäjän määräämisestä tehdään erillinen päätös. Päätös on osaratkaisu, jolle otetaan ratkaisunumero koodilla 03. Ratkaisuikkunan huomautukset-kenttään lisätään maininta siitä, että kyseessä on päätös selvittäjän määräämisestä. Asia mikotetaan.

Päätös lähetetään selvittäjälle, velalliselle ja hakijavelkojalle sekä muille mahdollisesti lausuneille velkojille. Selvittäjälle lähetetään lisäksi postitse kopio hakemuksesta ja muut asiakirjat alkuperäisinä, jotka pyydetään palauttamaan (ks. kohta 8.2). Jäljennös päätöksestä lähetetään selvittäjälle, velalliselle ja hakijavelkojalle.

Käsittelymerkintöihin luodaan yleinen asian vaihe. Tähän merkitään tieto määräajasta, jolloin muutettu maksuohjelmaehdotus tulee toimittaa. Tätä määräaika ei merkitä velkajärjestelyasian määräaikoihin.

10.3 Maksuohjelmaehdotuksen saapuminen ja vahvistaminen

Maksuohjelmaehdotuksen saapumispäivä kuitataan asian vaiheeseen.

Ilmoitus ratkaisun antamisesta (485) lähetetään vain selvittäjälle. Päätös tehdään yleiselle asiakirjapohjalle. Ratkaisunumero otetaan ratkaisukoodilla 03 ja päätös on lopullinen ratkaisu. Kohtaan asiantiedot > velkajärjestelyasian lisätiedot merkitään maksuohjelman päättymispäivä. Päätöksen antohetkellä sihteerin tekee mikotuksen.

Päätös lähetetään heti kirjaamoon, velalliselle/asiamiehelle, selvittäjälle, ulosottovirastoon ja lausuneille velkojille.

Lainvoimaiset jäljennökset lähetetään velalliselle/asiamiehelle, selvittäjälle, ulosottoon ja lausuneille velkojille.

10.4 Maksuohjelmaehdotuksen hylkääminen

Mikäli maksuohjelmaehdotus hylätään, otetaan ratkaisu koodilla 04. Velkajärjestelyasian lisätietoihin ei tehdä merkintöjä, koska vanhan maksuohjelman mukainen päättymispäivä on edelleen voimassa.

Ratkaisun antohetkellä sihteerin mikottaa asian. Päätös lähetetään heti kirjaamoon, velalliselle/asiamiehelle, selvittäjälle, ulosottoon ja lausuneille velkojille.

10.5 Maksuohjelman muuttaminen ilman selvittäjää

Velallinen saattaa toimittaa itse maksuohjelmaehdotuksen tai joku velkojista ilmoittaa muutoksesta velallisen tuloissa ja pyytävänsä maksuohjelman muuttamista. Jos muutos ei ole kovin laaja, ei selvittäjää välttämättä tarvitse määrätä. Käräjäoikeus tekee silloin itse pienet muutokset maksuohjelmaan.

Käräjäoikeus lähettää itse ilmoituksen ratkaisun antamisesta kaikille asianosaisille. Vahvistamis päätöksen kanssa toimitaan samoin kuin kohdassa 10.3. Päätös lähetetään kirjaamoon, velalliselle/asiamiehelle, ulosottovirastoon ja lausuneille velkojille.

11 Lisäsuoritusvelvollisuuden vahvistaminen

Velallisen saatua esimerkiksi suuren yksittäisen rahallisen suorituksen kuten perinnön, voidaan tälle vahvistaa lisäsuoritusvelvollisuus. Vahvistetun maksuohjelman mukaisilta velkojilta pyydetään lausumaa lisäsuoritusvelvollisuudesta. Tämän jälkeen lisätilitysvaatus lähetetään velalliselle, jolle varataan aikaa vastata hakemukseen. Jos velallinen ja velkoja eivät pääse sovintoon lisäsuoritusvelvollisuudesta, hakemus tutkitaan käräjäoikeudessa. Hakemus voidaan

tutkia vasta maksuohjelman keston päättymisen jälkeen. Hakemusta lisäsuoritusvelvollisuudesta ei voi enää tehdä, kun maksuohjelman päättymisestä on kulunut kaksi vuotta.

11.1 Alkukirjaus ja hakemuksen käsittely

Hakemuksen alkukirjaus ja jako tuomarille tehdään kuten velkajärjestelyhakemuksen kanssa meneteltäessä. Tuomakseen merkitään lisäksi tiedot järjestelyn aloittamispäätöksestä, kuten maksuohjelman muutoshakemuksenkin kohdalla (ks. kohta 10.1). Lisäsuorituksen vahvistamishakemusasioissa ei asiaa kuitenkaan mikoteta missään vaiheessa.

Sihteeri tilaa alkuperäisen velkajärjestelyasian asiakirjat arkistosta. Tuomari päättää velallisen ja velkojien lausuttamisesta. Sihteeri lisää asianosaiset Tuomakseen ja tekee lausumapyynnot pohjalle 200.

11.2 Selvittäjän määrääminen

Jos asia on riitainen, määrätään selvittäjä. Selvittäjä lisätään Tuomakseen asianosaisiin ja asiassa tehdään erillinen päätös. Selvittäjää määrätessä toimitaan samoin kuin kohdassa 10.2. Asiaa ei kuitenkaan mikoteta.

11.3 Lisäsuorituksen vahvistamispäätös

Ratkaisuilmoitus (485) lähetetään vain selvittäjälle, jos sellainen on määrätty. Muuten ilmoitus lähetetään velalliselle/asiamiehelle ja hakemuksen tehneelle velkojalle.

Päätökselle otetaan ratkaisunumero koodilla 03. Ratkaisu on lopullinen. Päätös lähetetään kirjaamoon, selvittäjälle, velalliselle ja kaikille lausuneille velkojille. Lainvoimaiset jäljennökset lähetetään seitsemän päivän jälkeen.

Asiaa ei mikoteta.

12 Maksuohjelman raukeamishakemus

12.1 Alkukirjaus ja hakemuksen käsittely

Kirjaamo tekee alkukirjauksen samaan tapaan kuin velkajärjestelyhakemuksen kanssa ja mikottaa asian. Tämän jälkeen asiakirjat toimitetaan osastolle, jossa asia jaetaan tuomarille. Tuomarin sihteeri tilaa asiakirjat arkistosta tarvittaessa.

Tuomari päättää, onko lausuttamiselle tarvetta. Velallisen lausumapyyntö tehdään pohjalle 200 ja pohjasta poistetaan kohdasta ”lausuman sisältö” lause ”esim. tiedossanne olevat velkajärjestelyn esteet tai edellytysten puute”. Lausuman antamiselle annetaan kaksi viikkoa aikaa. Tiedoksiantotavaksi valitaan haastemies ja tiedoksiannolle annetaan aikaa 2 viikkoa. Asiakirjat viedään haastemiesten lokeroon.

Kun tiedoksiantotodistus palautuu, tiedoksiantopäivä merkitään Tuomakseen tiedoksiantoihin. Samalla selviää lausuman määräpäivä. Kun määräaika on selvillä, velkajärjestelyasian määräaikoihin merkitään velallisen kuulemisen määräaika ja asia mikotetaan.

Tarvittaessa voidaan pitää istunto asiaan osallisten kuulemiseksi. Tuomari päättää, onko istunto tarpeellinen, ja sihteeri laatii kutsut.

Hakijan kutsun pohja on 255 ja tämä kutsutaan henkilökohtaisesti asian selvittämiseksi, ilman sakon uhkaa. Poissaolon seurauksena on asian jättäminen sillensä.

Muut kutsut tehdään pohjalle 260. Läsnaolovelvollisuus -kohdassa valitaan ”itse tai asiamies” ja poissaolon seurauksena on, että asia voidaan poissaolosta huolimatta ratkaista.

Sihteeri allekirjoittaa ja lähettää kutsut.

12.2 Päätös

Päätöksestä lähetetään ratkaisuilmoitus (485) velalliselle ja lausutetuille velkojille.

Päätös on lopullinen ratkaisu. Raukeamispäätös tehdään koodilla 03 ja raukeamishakemuksen hylkäämispäätös koodilla 04. Raukeamispäätöksen yhteydessä ei velkajärjestelyasian lisätietoihin merkitä järjestelyn päättymispäivää eikä euromääriä.

Päätös toimitetaan heti kirjaamoon, velalliselle/asiamiehelle, ulosottoon, lausutetuille velkojille ja raukeamishakemuksen tekijälle (esim. selvittäjä). Lainvoimaiset jäljennökset lähetetään seitsemän päivän jälkeen.

13 Nimikkeitä ja koodeja

Velkajärjestelyasianimikkeitä

Velkajärjestelyhakemus (3010)

Maksuohjelman muutoshakemus (3020)

Maksuohjelman raukeamishakemus (3030)

Lisäsuoritusten vahvistamishakemus (3050)

Velkajärjestelyasia (3090) (esim velkojan hakemus esinevakuusoikeuden käyttöön)

Hovioikeudesta palautunut velkajärjestelyasia (3010)

Velkajärjestelyn vaiheet Tuomaksessa

Alkukirjaus tehty, ei vielä jaettu tuomarille

Tilat 10: saapunut ei jaettu

Jaettu, hakemusta ei ole lähetetty tiedoksiannettavaksi

Tila 20: jaettu ei hyväksytty

Asia on hyväksytty tiedoksiannettavaksi

Tila 30: hyväksytty, ei t.ann.

Lausumapyyntö on lähetetty velalliselle

Tila 40: tiedoksiannossa velalliselle

Asiassa on tehty ratkaisuja

Tila 50: ratkaistavana (väliaikainen ulosmittauskielto myönnetään, aloituspäätös, määrätään selvittäjä)

Asia on lopullisesti ratkaistu ja päättynyt

Tila 60: lopullinen ratkaisu (hylätty joko heti hakemusvaiheessa tai vasta maksuohjelmaehdotuksen saapumisen jälkeen, maksuohjelman vahvistaminen, muutetun maksuohjelman lopullinen ratkaisu, raukeamisasian lopullinen ratkaisu, lisäsuoritusvelvollisuuden lopullinen ratkaisu)

Päätösnimikkeitä

Väliaikainen kieltopäätös (ratkaisukoodi 03 tai 04)

Sillensä (ratkaisukoodi 08)

Hakemus rauennut / sillensä (ratkaisukoodi 16)

Aloituspäätös (ratkaisukoodi 20)

Maksuohjelman vahvistaminen (ratkaisukoodi 25)

Selvittäjän määrääminen muutosasiassa (03)

Maksuohjelman muuttaminen (ratkaisukoodi 03 tai 04)

Maksuohjelman raukeaminen (ratkaisukoodi 03 tai 04)

Hylkypäätökset (ratkaisukoodi 04)

Päätös lisäsuoritusvelvollisuudesta (ratkaisukoodi 03 tai 04)

Päätös hovioikeuden palauttamassa asiassa (ratkaisukoodi 03 tai 04)

Hakemus peruutetaan (ratkaisukoodi 17)

Hakemusasiassa sopimus (ratkaisukoodi 18)

Maksuohjelmaehdotus hylätty (ratkaisukoodi 26)

Määräajan pidentämispäätös: Jos uusi määräaika myönnetään leimalla (esim. lausuman määräaika), ei diaarissa tehdä erillistä ratkaisua. Jos uudesta määräajasta annetaan kirjallinen päätös, otetaan päätökselle ratkaisunumero käyttäen koodia 03.